

המבשר

העתון של היהדות הנאמנה

דער הויירוגער רמב"ם

יום חמישי פר' פנחס, שבועה עשר בתמוז תש"פ

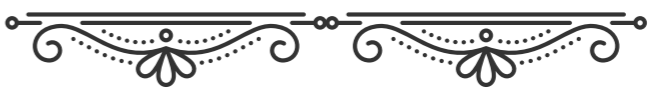
מאג ברכי מימון שלי

**גליון תיעוד-מחקרי המתחקה אחר חייו ומשנתו של הרמב"ם
עם פתיחת לימוד המחזור הארבעים של "הרמב"ם היומי"**

התחלת הלימוד - י"ח תמוז תש"פ

ומלאה הארץ דעה

משא כ"ק מרן אדמו"ר ה"פני מנחם" מגור זי"ע בסיום הרמב"ם מחזור השלישי בעיה"ק ירושלים

מורי ורבותי, הרמב"ם מתחיל את ספרו: "סוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון" ומסיים בביאת המשיח, ובסוף הספר הוא מביא את הפסוק "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". מה התוכן של "כמים לים מכסים"? מאיזה טעם נמשלה תכלית הדעת למים שבים דוקא? וכבר נאמרו בענין זה הרבה פירושים עמוקים על דרך הפרד"ס. ונראה לפרש, בהקדים שבל העולם נברא עם "תנועה" הסיבה שאדם פועל פעולה כלשהיא היא כי יש לו יצר ומוטיבציה שבגבילים הוא פועל, ועל דרך שאומרים בשם הבעש"ט "כל עיר – התעוררות - על תילה בנויה". ועפי"ז י"ל שהרמב"ם כותב שבימות המשיח יהיה "לא רעב ללחם ולא צמא למים", לא תהי' רדיפה אחרי החומריות, כי ישנם סוגים שונים של בקשות ותנועות, יש תנועה גדולה של עם בתור עם, יש של מלכים שרוצים לשעבד את הכל למטרה הפרטית שלהם או של מדינתם, יש תנועות למען תיקון העולם כפי מה שנראה להם, אבל כל זה הוא כמו מים שבנהרות, מה נהרות אינם עומדים באותו מקום לעולם, אלא הם נעים ונדים, כך כל התנועות הללו שאינן בתורה ובמצוות סופו שהן עוברות מן העולם.

והנה נאמר בכתובים ה' מלך גאות לבש ה' וגו' עז התאור וגו' נשאו נהרות ה' נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ה'. וחז"ל אומרים ע"ז (כמבואר בפי' רש"י ליקוט תהילים ומדרש תהילים עה"פ) שנהרות קאי על אויבי ה' האומות השוטפים כנהרות ארבע גלויות ומלכויות.

והנה, אנו רואים שהכי חזקים בהסטוריה בתבל, כגון נבוכדנאצר רומי וכיז"ב בטלון מן העולם, כי הם בדוגמת שביל קטן בתוך העפר, שהוא בטל בששים ובששים ירובו נהרות, ו"כל הנהרות הולכים אל הים", המטרה שלהם הוא הים, וכל המלכויות הן כדי שמלך מלכי המלכים ימלוך לעולם ועד, ה' מלך גאות לבש, שמלכות ה' היא כדוגמת ים שהוא קבוע.

והייתם לי קדושים

והנה, אמרו חז"ל (תורת כהנים ס"ו פ קדושים) עה"פ "והייתם לי קדושים" – "אם אתם קדושים אתם שלי ואם לא אתם של נבוכדנאצר וחביריו". וקשה: האם כשאדם אינו קדוש הוא כבר של נבוכדנצר וחביריו? אלא הביאור בזה הוא עפ"י מה שחז"ל אומרים על עם ישראל "כשהם עולים הם עולים עד לרקיע וכשהם יורדים יורדים עד לעפר". ולדאבונו אנו רואים את זה בחוש שכן ה' בכל הדורות, ואפי' בדורנו זה שהוא דור מופלא של צללים ואורות, שמצר אחד כבר מתחילים לבקוע האורות של משיח, וכן בענין שיעבוד מלכויות שבעה"ע עם ישראל שבכל העולם בדרך כלל אינו כ"כ תחת שיעבוד המלכויות בגשמיות, אבל מצד שני יש גלות השכינה באופן נורא, ולכן בדורות הקודמים ציפו ישראל לימות המשיח בעיקר מפני הדוחק והצער שהי' להם, היום אנו עדיין זקוקים לישועת ה' גדולה, עם ישראל, ובעיקר בגלל גלות השכינה, וזהו שאנו מתפללים שתתקייי ההבטחה ומלאה הארץ דעה את ה'.

והנה איתא במשנה (פסחים רפ"ג) "אלו עוברים בפסח" - תעורבת חמץ, והמשנה מפריט ארבע דוגמאות: כותח הבבלי, ושכר המדי, וחמץ האדומי ויתום המצרי. מהו הטעם שנפרטו דוקא אלו? מבאר השליח שזהו רמז לד' מלכויות שעוברים מהעולם "אלו עוברים" - מן העולם. הכל עובר. במלים אחרות: כל הנוגעות הורות, כל האידיאלות שחשבו שיש בהן ממש ושהן ישחררו את האדם משיעבודו כגון הקומנוזים, הסוציאליזם, וכיוצא בהן, כולן עוברות מן העולם, כי אינן אלא הכנה למשיח.

כ"ק מרן אדמו"ר ה'פני מנחם" מגור זי"ע במשאו במעמד סיום הרמב"ם

"...יהודי יר"ש אמנם יודע את השו"ע, אבל הוא הרי צריך לדעת את כל המצוות, והוא עתיד ליתן דין וחשבון למה לא למד..."

וזהו מ"ש "מקולות מים רבים אדירים וגו' אדיר במרום ה'", שבימות המשיח יהא "מלאה הארץ דעה את ה'" כי זוהי ההתחלה "יסוד היסודות ועמוד החכמות" וזהו הסוף, וזהו פי' "כמים לים מכסים", שכשם שכל הנהרות הולכים אל הים כך כל התנועות שבעולם המתנודדות כמים שבנהרות תכליתן ומטרתן שיתבטלו ויבוא סוף סוף "הים" - דעה את ה'.

ובענין זה אזכיר הערה אחת בדברי הרמב"ם. הרמב"ם בתחילת הפרק האחרון פוסק כשמואל: אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד. וזכורני וידועות הקושיות בזה, כשהייתי ילד נשאלתי ע"י דודי הגה"צ המפורסם רבי משה בצלאל זצוק"ל, ובקשני שאשאל את אאמו"ר זצוקללה"ה, מהי המחלוקת אם אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד או שכל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל עוה"ב עין לא ראתה, שאלתי אז את דודי מה דעתו הוא, וענה שכל מה שחז"ל אמרו הוא אמת לאמתו, אלא שיש דרגות, בתהילה יהיו ימות המשיח כדעת שמואל שאין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד ואח"ב יבואו ויתגלו הדרגות היותר גבוהות ונעלות שבימות המשיח.

השטחה הגדולה בהתאם לדברי חז"ל (מדרש שיר השירים רבה פ"א ס' ט) "שעושין סעודה לגמרה של תורה".

השטחה הגדולה היא בכך, שאין זו הפעם הראשונה שמסיימים את לימוד כל הרמב"ם כפי התקנה הקדושה. זהו כבר הסיום השלושים, בו ישבו יהודים דבר יום ביומו והגו, עכ"פ לגירסא, בספרי הקודש של רבנו משה בן מימון זכרונו לברכה, מתחילת הלכות "יסודי התורה" עד סופו - הלכות 'מלכים'.

המעלה המיוחדת

המעלה המיוחדת את

מניין המצוות בספר הרמב"ם על פני שאר ספרי הראשונים, היא, שכל הראשונים מנו את תרייג מצוות התורה על סדר פרשיות התורה. הרמב"ם הוא היחיד שסדר את תרי"ג המצוות לפי סדר 'עבודת ה' של היהודי: הוא מתחיל את ספרו ב'אמונה' ומסיימו בהלכות מלכים ב'אמונה'.

בראשית, בהלכות יסודי התורה, פותח הוא במצוות האמונה בהשי"ת: מצווה ראשונה - "לידע שיש שם אלוהי"; מצווה שנייה - "שלא יעלה במחשבה שיש שם אלוה זולתי ה'; ובמצוות הבאות הוא ממשיך - "לייחדו"; "לאוהבו"; "ליראה ממנו". במצוות אלו מתחילה תורת ה' ובוזה מתחילה עבודת ה' של היהודי בגשתו אל הקודש. ואף סיום ספרו, סיום הלכות מלכים, הוא בעניין האמונה: האמונה בביאת משיח צדקנו. ביניהם, בין ב' 'אמונות' אלו, מונחת כל התורה שבעל-פה...!

סייעתא דשמיא

דבר ידוע הוא שעל מצבת הרמב"ם נחרת הפתגם המפורסם: "ממשה עד משה לא קם כמשה". ואכן, כשמתבוננים בעבודתו ובימי חייו של רבנו הרמב"ם ז"ל, באים לידי התפעלות והשתוממות: איך ילוד אישה יכל לחבר חיבור עצום כזה כחיבורו של הרמב"ם? לפסוק בכל הלכות התורה כולה; מצוות הנהוגות, ומצוות שאינן נוהגות, בסדר מועד ובסדר נשים, בהלכות קרבנות ועבודת בית-המקדש, בהוריות טוען ונטען ובדני הסנהדרין - כל התורה כולה ממש!

אם לא היסייעתא דשמיא' המיוחדת שהייתה לו לרבנו ז"ל בכדי לבצע מלאכתו, אין שום ילוד אישה שיכול לעשות כדבר הזה!

הלכה פסוקה

והכול באשר לכול, בלשונו הובה, לשונו המדויק, בעמקות נפלאה להוציא הלכה פסוקה, לאסוקי שמעתאא אליבא דהלכתא. [ואת, בנוגע למה שימכנה' הראב"ד בהקדמתו להרמב"ם על-כך

ממשה עד משה לא קם כמשה

משא עמוד ההוראה מרן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצוק"ל בעל שבט הלוי בסיום הרמב"ם מחזור השלושים - חודש ניסן תשע"ב- שנערך בחיכל יד אליהו - תל אביב

רבבות אלפי ישראל את לימוד הי"ד החזקה להרמב"ם, ראוי להביא אסמכתא לכך שלימוד הרמב"ם, הוא מה שיותר קודם ביאת משיח צדקנו, והוא מה שאכן יגרום לבואו, בעגלא דידן:

דהנה אמרו רז"ל (סנהדרין צז, א): "תנא רבי אליהו: ששת אלפים שנה הוי עלמא, שני אלפים תוהו, שני אלפים המשיח, שני אלפים ימות המשיח, ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו", ועדיין "אין בן דוד בא", כלשון הגמרא שם.

היינו, שנמצאים אנו כבר זמן רב 'בעקבתא דמשיחא',

ומשיח צדקנו היה צריך להתגלות עוד בתחילת האלף החמישי, ועדיין לא בא...

זכרו תורת משה

מובא בראשונים, מהו הדבר שאכן יביא את הגאולה? ומביאים את דברי הנביא שהיה הנביא האחרון לאחר חג' וזכר'ל, הנביא מלאכי: "זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחרב על כל ישראל חקים ומשפטים" (מלאכי ג, כב).

ונראה להמליץ, בדרך רמז, שהפ"י בזה הוא כך: "זכרו תורת משה עבד" - תורת משה רבנו ותורת רבי משה בן מימון, רבנו הרמב"ם, שהרבי החשוב זצוק"ל ייסד ללמוד תורתו בקביעות בבחי' "זכרו", שיש בתורתו "כל ישראל חוקים ומשפטים" - היינו, כל החוקים והמשפטים השייכים לכל ישראל.

ולאחר שרואים אנו ב"ה שרבבות עמך ישראל עסוקים בלימוד זה, היינו שאת תחילת הכתוב כבר זוכים לקיים, עתה יכולים אנו לבקש ולדרוש מהקב"ה שיקויים כבר גם המשך הכתוב (פס' כג, כד):

"הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא, לפני בוא יום ה' הגדול והנורא... והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם". וברחמים גדולים, אמן!

<div></div>	<div>מכתב מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל<div>למעמד סיום הרמב"ם הראשון שנערך בעיר בני ברק</div></div>
אחדשה"ט וש"ת כבכבוד.	
הנה זיתים לסיים ספרי הרמב"ם כפי הצעת ותקנת כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א.	
ספרי הרמב"ם יחד עם ד' חלקי שו"ע ש"ס בבלי וירושלמי הם שלמות התורה שבע"פ - רבנו הרמב"ם פותח ספרו באמונה - ומסיים ספרו באמונה - פותח בהלכות יסודי התורה יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא - וידיעת דבר זה מצות עשה והיא יסוד אמונת אומן היוצא מפסוק אנוכי ה' אלוקיך וגו'.	
וכן מסיים ספרו הגדול באמונה - אמונת משיח צדקנו שהוא יסוד גדול באמונת ישראל שע"י זה מתחזקת המחשבה ואמונה בליבנו - כי העולם נברא לתורה ועבודת ה' ית' כי זה מסיימי משיח כמש"כ הרמב"ם בסוף פירא' מהל' מלכים וגם העמים יקראו כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד" - תכלית היוצא "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".	
והקב"ה ברוב רחמיו יזנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא - ועד אז עליו להשתדל בלימוד התורה הק' ועשיית המצוות ואמונת ה' ית' כפי קבלתו מדור דור - ואולי יחוס עם עני ואביון ואולי ירחם.	
הדוש"ת בירידות ומצפה לרחמי ה' שמואל הלוי ואזנר	

דער הייליגער רמב"ם

גליון תיעוד-מחקרי המתחקה אחר חייו ומשנתו של הרמב"ם עם פתיחת לימוד המחזור הארבעיים של "הרמב"ם היומ"י

השיחות

שיחות שנשאו גדולי ישראל זצ"ל במעמדים

השיחות

שיחות שנשאו גדולי ישראל זצ"ל במעמדים

ד **הַמַּשְׁכָּר** • **גִּלְיוֹן מִיּוֹחַד בַּמִּשְׁנַתוֹ שֶׁל הָרַמְבַּ"ם** • **יוֹם חֲמִישִׁי שֶׁבַעַה עֶשֶׂר בַּתְּמוּזַת תש"פ** • **הַמַּשְׁכָּר ה**

יוסף מאיר האס

לכל היד החזקה

הגאון רבי שמחה רבינוביץ שליט"א

מרבני שכונת רמת שלמה ובעל 'פסקי תשובות'

בשיחה מיוחדת לקראת תחילת המחזור ה־40 בסדר לימוד הרמב"ם היומי

תמונה של הרב רבינוביץ

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

כולנו מהדרים בקיום המצוות ומשתדלים להחמיר בהן ולצאת ידי כל הדעות. האם זה כך גם במצוות ידיעת התורה? הרי ייתכן כי אדם ילמד בהתמדה ש"ס ופוסקים בעיון, ובכל זאת לא יקיים מצוות ידיעת התורה. הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע הפוסק (בה"א הידיעה) בהלכות תלמוד תורה, הגדיר בצורה ברורה את מצוות ידיעת התורה שבעל פה: 'ידיעת כל התרי"ג מצוות פירושהן והלכותיהן'. כלומר, כשם שיש שיעור למצוות אכילת מצה – כוית, כך יש שיעור למצוות ידיעת התורה והיא כל התורה כולה, היינו תרי"ג המצוות, כדבריו.

קיום מצוה זו אפשרית בדרך קלה על ידי לימוד ספרי 'משנה תורה' להרמב"ם לפי הסדר, שהוא 'מקבץ התורה שבעל פה כולה עם התקנות והמנהגות והגיוירות שנשעו מימות משה רבנו ועד חיבור הגמרא וכמו שפירשו לנו הגאונים בכל חיבוריהם שחיברו אחר הגמרא' (לשון הרמב"ם בהקדמתו ל'משנה תורה'). זאת ועוד, **מי מאיתנו אינו רוצה לזכור את כל התורה כולה בדרך קלה ומועילה? זו בוודאי אותות נפשו של כל אחד מאיתנו, אבל איך מגיעים לכך? יש דרך טובה וישרה להשיג זאת, בזכות ספר אחד ויחיד שאוצר בתוכו את כל התורה כולה בסגנון בהיר ופשוט, והוא ספר 'משנה תורה' להרמב"ם.**

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

בלימוד הרמב"ם מקבלים מושגים נרחבים בכל מכלמי התורה בבהירות.

כתב ידו של הרמב"ם בפירוש המשניות, כפי שהוא מוצג בספרייה הלאומית

וּמִתְבַּשֵּׁר • גליון מיוחד במשנתנו של הרמב"ם • יום חמישי שבעה עשר בתמוז תש"פ • תַּבְּשֵׁר וּ

מעיד: "זקני הק' מרן ה'חלקת יהושע' זי"ע מביאלא, היה פותח את השבוע בלימוד

ספר הרמב"ם בכל מוצאי שבת אחרי הבדלה" © **מדגיש: "למרות שאי אפשר לפסוק**

הלכה למעשה מדברי הרמב"ם, כל הלומד בו על פי הסדר, מקבל מושגים נרחבים בכל

מכלמי התורה בבהירות" © **מפליא: "בכל ההלכות מביא הרמב"ם בסיומן דברי אגדה**

או מוסר מענייני ההלכות, דברים מלאים טעם להפליא, מתוקים מדבש ונופת צופים"

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

המוזקקת", מדגיש הגר"ש רבינוביץ שליט"א בשיחתו, "כל מילה מדויקת להפליא ואין אפילו מילה אחת בכל ספרו שנכתבה לחינם. וכך, יכלו ויכולים לדיוק בכל מילה שכתב להלכה, כיצד הבין את הסוגיא הנוגעת להלכה זו ואיך הסיק ממנה הלכה למעשה על פי שיטתו. גם פוסקי ההלכה הבאים בדורות אחריו דייקו להלכה מכל לשון שכתב הרמב"ם, ולפעמים ניתן למצוא בנושאי כליו של השו"ע, כהט"ו והמג"א החולקים על השו"ע רק משום שהבינו על פי דרכם אחרת בדברי הרמב"ם להלכה.

"מאידך, חשוב לציין שעיקר הלימוד ברמב"ם הוא להשיג ידיעת התורה, כי כאמור הוא היחיד שהשכיל לכתוב הלכות על כל התורה כולה, וכל הלומד בו על פי הסדר כנתקן בשנים האחרונות, מקבל מושגים נרחבים בכל מכלמי התורה בבהירות, אך כמובן שאי אפשר לפסוק הלכה למעשה רק מדברי הרמב"ם, היות ואין לנו אלא דברי הפוסקים האחרונים שבללו הלכותיהם מכל שיטות הפוסקים הראשונים'.

לשון מזוקק ביותר

בשולי הדברים מציין בעל ה'פסקי תשובות' את חיבתם הגדולה של פוסקי ההלכה ללשונו הזהב של הרמב"ם. "ממש בשבוע האחרון למדת בהלכות ארבעה מינים (ס' תרמו ס"א) איך השו"ע מביא את לשון הרמב"ם במדויק: 'הדס שנקטם ראשו, כשר; נשרו רוב עליו, אם נשתיירו שלשה עליו בקן אחד, כשר' – וזהו לשון הרמב"ם (הל' שופר סוכה ולולב פ"ח ה"ה), ובסוף הסימן (ס') שוב חזר השו"ע על ההלכה הזו ושם כבר אינו מביא את לשון הרמב"ם". בשלב זה אנו שואלים את הגר"ש רבינוביץ שליט"א, כיצד הפך הרמב"ם לספר שכולו 'לומדות' המשמש כיום את ראשי הישיבות, מגידי השיעורים ואברכי הכוללים, לבניית תילי תילים של פלפולים וסברות על כל תגות שיש בלשונו של הרמב"ם. אנו מציינים את דבריו של הגה"ח רבי נתן לובארט זצ"ל שהיה מצטט את רבו הגה"ק רבי שמעוליו מזעליחוב זי"ע, שאמר בדרך צחות כי הלומדים אוהבים לעיין ברמב"ם מוקשה כדי לפלפל ולחדש בדבריו, אך מדוע לא ילמדו את הרמב"ם גם במקומות שדבריו

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

"...גם פוסקי ההלכה הבאים בדורות אחריו דייקו להלכה מכל לשון שכתב הרמב"ם, ולפעמים ניתן למצוא בנושאי כליו של השו"ע, כהט"ז והמג"א החולקים על השו"ע רק משום שהבינו על פי דרכם אחרת בדברי הרמב"ם להלכה..."

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

מתוך סוגיות הגמרא, מה שלא היה לפני כן, בפרט

שלא הותר הלכה אחת בכל מסלול חייו של איש ישראל, שלא נגע בה להלכה. אחרי שפרסם את ספרו 'משנה תורה' על כל מקצועות התורה, כולם כבר הולכים בעקבותיו כפי שניתן לראות בספרי הפוסקים הראשונים, השואבים את פסקיהם מתוך סוגיות הש"ס.

"המחבר בשולחן ערוך מתבסס רבות על פסקי הרמב"ם, כפי שהוא מציין בהקדמתו שהוא פוסק בדרך כלל על פי דעת הרוב מבין שלושת עמודי ההוראה: הרי"ף, הרמב"ם והרא"ש. אולם לעומת הרמב"ם שכתב הלכות על כל הנושאים שבכל התורה כולה, מכיוון שהשולחן ערוך בנוי על סדר הטור, ונכללות בו – כמו בטור, רק ההלכות המעשיות לימינו אלו, שבהם אין בית המקדש קיים. מסיבה זו, הלכות רבות (כמו הלכות טומאה וטהרה, קורבנות, וחלק מהמצוות התלויות בארץ) לא מופיעות בשו"ע. **זאת בניגוד לספרו של הרמב"ם 'משנה תורה', שמקיף את התורה כולה וכולל את כל תרי"ג המצוות, גם אלה שאינן באות לידי ביטוי בימינו'.**

"הרמב"ם הלך לכתחילה עם הרעיון העצום הזה

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

דער הייליגער רמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הפוסק

על יצירת הרמב"ם

שיחה עם הגאון

רבי שמחה רבינוביץ

שליט"א

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

הרב רבינוביץ בלמוד ספר הרמב"ם

"הוי, רבי, רבי החביבו!"

- דביקותו המופלאה של הגה"ק

הרוגוּטִשׁוּבער זי"ע בספרי הרמב"ם

הגאון המפורסם רבי יוסף רוזין זי"ע המכונה 'הרוגוטשבער' היה דבוק בלב ונפש בספרי הרמב"ם שהיו חביבים עליו ביותר. רגיל היה להתהלך לפעמים לאורך חדרו, כשספר הרמב"ם הבוק לליבו וקורא בקול: **"הוי, רבי, רבי החביבו"** לפעמים הצטער וייסר את עצמו על שנותן תמיד משפט הבכורה לרמב"ם, אולי זו פגיעה בראשונים כמלאכים, במיוחד כשהכריע כרמב"ם נגד הראב"ד.

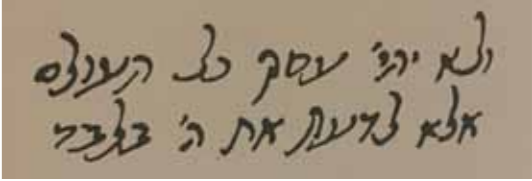
סיפר הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל: פעם אחת ביקרתי את הרוגוטשובער בחוליו, כשהיה מוטל על ערש דווי, ומצאתיו שרוי בדאגה מרובה ועיניו דומעות. שאלתי: מה קרה? והשיב לי שחושש פן ייתפס על שמולל בכבודו של הראב"ד, שכן בימים אלה עסק בבירור הלכה אחת ונטה להכריע כדעת הרמב"ם ושלא כהראב"ד. אמרתי לו: "תורה לא בשמים היא, והרשות נתונה..." אחרי זמן שקדם מחוליו ונפגשנו שנית, שאלתי אותו מה עלה בסופו של הדיון אם כרמב"ם או כראב"ד? מיהר הרוגוטשובער והשיב: **"כאזן תהי לבי נוטה להכריע בדברי הרמב"ם, מה אעשה ודעתו נראית לי נכונה, וכי אפשר להחליט אחרת?!"**...

לאחר שהגאון מרוגוטשוב התאלמן מאשתו, הציע לו חותנו ר' משה גורפינקל שישא את בתו השנייה, אחות אשתו המנוחה. הגאון הסכים והתחילו בהכנות לתתנה. כשהגיע המועד ובאו להוליכו אל החופה, היה הגאון עומד אז באמצע עניין עמוק ברמב"ם הלכות מעשה הקרבנות. הוא עשה קמט בדרך ומלמל כמדבר נכחו אל הספר: **"במחילה, רבי יקיר לי, מוכרחני ללכת אל החופה..."** מיד לאחר החופה, שב במרוצה אל חדרו, אל הרמב"ם, ושיקע את עצמו בעיוניו שעה ארוכה, עד שנאלצו לעוררו ולהזכיר לו שהוא 'חתן' ועליו להשתתף בסעודת המצה...

"מרביצי תורה מעולם החסידות" ח"ד עמ' קה

לשון זך ומצוחצח. עמוד השער לכתב-יד של 'משנה תורה' משנת ה'ת"ו

כתב ידו של הרמב"ם, סוף הל' מלכים פ"ב הל"ה.

בקרב קדושים תתהלל

גדולֵי יִשְׂרָאֵל בדברֵי בִּרְכָה לְלוּמְדֵי הֶרֶמְבָּם

בעת חגיגת הסיום הראשונה, נבצר מכ"ק מרן אדמו"ר ה'ברכת משה' מלעלות זי"ע להופיע בסיום עצמו, והוא כתב אגרת, בה כתב: ”במושבתי אני משתתף בסיום הרמב"ם הקדוש, שיום כבוד קדושת אדמו"ר מליובאוויטש... זכות רבינו משה בן מיימון הקדוש יגן...”

כ"ק מרן אדמו"ר ה'שפע חיים' מצאנו זי"ע כתב במכתבו:

”בִּרְךְ הִשִּׁית אֶת כָּל הַמִּשְׁתַּתְּפִּים בְּלִימוד הֶרֶמְבָּם הַקָּדוֹשׁ וְהַמִּשְׁתַּתְּפִּים לִכְבוּדָהּ שֶׁל תּוֹרָה, בִּשְׁפַע בִּרְכָה וְהַצְלָחָה וְהִרְחַבְתָּ הַדַּעַת דַּקְדוּשֶׁה. וּבִרְכָה מִיּוֹחַד הַמֵּיידֵס כ"ק אֲדֹמ"ר מְלִיובֹאוֹוִיטִשׁ...”

בחגיגת הסיום הראשונה של חתימת 'הרמב"ם היומי', הופתעו הכל עם הופעתו של כ"ק מרן אדמו"ר ה'לב שמחה' מגור זי"ע אשר היה חלוש ביותר, בערוב ימיו. הרבי זי"ע אף הוסיף לברך את המשתתפים בהתבטאו: ”עצם לימוד הרמב"ם הוא הברכה הגדולה ביותר!”

בקריאה להצטרפות אל לומדי הרמב"ם, הסביר כ"ק מרן אדמו"ר ה'פני מנחם' מגור זי"ע:

”שתי סיבות יש להצטרף אל לומדי הרמב"ם היומי. ראשית - חשיבות רבה יש בכך שכלל ישראל ילמדו את המצוות כולן והלכותיהן. ושנית - כמו בלימוד הדף היומי, יש עניין גדול ונפלא כאשר כלל ישראל לומדים ביחד דבר אחד, בערבות, ישראל ערבין זה לזה... כדאי להצטרף אל הלומדים, ולאחר שיתחילו ללמוד, ירגישו כבר את הנועם והמתקנות של הרמב"ם.”

חיבה יתירה היתה לכ"ק מרן אדמו"ר ה'עקבי אבירים' זי"ע שלח את ברכתו לאחד ממעמדי הסיומים, בהאי לישנא: ”הרה"ק מסאדיגורא זי"ע להפצת לימוד הרמב"ם בקרב עם בני ישראל כלימוד קבוע שאינו שמור רק ללמדנים (כפי המסופר באחת היריעות של גליון ייחודי זה).

כ"ק מרן ה'עקבי אבירים' זי"ע שלח את ברכתו לאחד ממעמדי הסיומים, בהאי לישנא:

”יצאנו ממגרים 'כיד חזקה', וזכותו של 'היד החזקה', הוא הרמב"ם ז"ל, על ידי שכל אחד שעדיין לא התחיל ללמוד בו בכל יום, יעשה כן מעתה, יגן על כל ישראל לתשועת עולמים.”

מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל כתב במכתבו בדבר חשיבות לימוד הרמב"ם:

”עיקר קיום הברית עם אבינו שבשמים הוא על-ידי לימוד התורה בעיון... ללמוד פסקי הרמב"ם... יישר-כוחו של אדמו"ר מליובאוויטש שזכה וזיכה את הרבים במצוות לימוד התורה לשמה, ששקולה כנגד כולם”.

מובנים ובהירים!?! ('שארית נתן' עמ' שס)...

"שוב, הנקודות היא בעקבות לשונו המזוקק של הרמב"ם שאין כדוגמתו בשום ספר הלכה קדמון, הכול נהיר וברור מתוך מעמקי סוגיות הגמרא הנוגעות לפסקי ההלכה בכל התורה כולה. משכך, אפשר לדייק וללמוד יסודות גדולים בלי גבול וקצבה מתוך לשונותיו של הרמב"ם, שכל דבריו היו מכוונים לכתחילה על פי שיטתו הייחודית".

הגר"ש רבינוביץ מוכיר בצחות את המסופר על הגר"י מבריסק זצוק"ל, שכידוע בדרך אבותיו הקדושים היה כרוך מאוד בדברי הרמב"ם, וכל שיעור היה נפתח ומתבסס על לשון הרמב"ם, בעודו מאריך ומרחיב לבאר שיטתו של הרמב"ם על פי דיוקים וחילוקים בלשונותיו. ואמרו שלאחר מלאות ימיו ושנותיו בעלותו השמימה, 'נפוש בו רבנו הרמב"ם ויודה לו על כל אשר עשה עם תורתו הרחבה מני ים, אך בד בבד יאמר לו שלא התכוון בדיוק למה שהרב מבריסק הוציא מתוך דבריו, אלא שאז ישיב לו הרב מבריסק: "יתכן שהנכם צודקים, אבל כך כתוב ברמב"ם..."

"דבר נפלא ביותר מצינו ברמב"ם", מציין הגר"ש רבינוביץ בסיום דבריו, "שבכל ההלכות הוא מביא בסיומן כמה דברי אגדה או מוסר מענייני ההלכות, דברים מלאים טעם להפליא, מתוקים מדבש ונופת צופים. יש כאלו ממש בכל הלכה שמסיים בדברי אגדה המושכים את לב האדם, והרעיון הזה עורר אותי מאוד לאחוז בדרכי צדיק ולנהוג כמותו בכתובת ספריי 'פסקי תשובות', להוסיף קב של חומטין בדמות דברי חסידות או מוסר מתוך הספרים הקדושים מענייני ההלכות, כאשר זאת למדתי מדרכו המיוחדת של הרמב"ם, הנשר הגדול אשר מפיו אנו חיים וממיימו אנו שותים.

ולכל אלו הזופים לקבוע סדר לימוד בספר 'משנה תורה' להרמב"ם בכל יום תמיד, מכוונים דבריי כי אשרי חלקם ודבר טוב מאוד המה עושים, כי במשך שנה אחת זוכים הם לנכוד על כל חלקי התורה כולה ותרי"ג מצוות התלויות בה. וגם אם כאמור אי אפשר לפסוק הלכה למעשה מתוך לימוד הרמב"ם בלבד, הרי שיש כאן רעיון עצום של ידיעת התורה בכל חלקיה, פרטיה ודקדוקיה".

חשיבות לשון הרמב"ם

כדברי הגר"ש רבינוביץ שליט"א על דקדוקי הלשון שברמב"ם אשר בכוחם ליישב סתירות חמורות וקוסיות איננות, מביא כ"ק אדמו"ר מטשחוב-חיפה זצוק"ל בספרו

יקותיאל יהודה גנזל

"רבנו משה בן מיימון, מבחר המין האנושי"

פרקי ביוגרפיה ומחקר המקיפים את תחנות חייו ונדודיו של הרמב"ם

תחנה ראשונה:

אַל-אַנְדַּלֻּס

מ'תור הזהב' לאימת ה'אל-

מוואחידון'

"בטרם נוצרתי מבטן..."

חלקה הדרומי של ספרד היה שייך באותה תקופה אל הממלכה המוסלמית, הייתה זו כממלכה נפרדת תחת השם 'אל אנדלוס'. היו אלה דמדומיה של תקופת 'תור הזהב' שהחלה בשנת ד' אלפים תע"א, כשהמציבי המוסלמי ורב החסד, טָרִיק, כבש את דרום ספרד מידי ה'וטוגטים' האכזורים והפך את חיי היהודים מסיוט מתמשך לחיי חסד ופורקן דתי. איש באמונתו חָתָה. במיוחד התעלתה קורדובה העיר, ממנה יצאו אנשי מלכות יהודים, כמו רבי חסדאי אָבֵן שְׁפּוּרֵט ששימש כשר האוצר בממלכה המוסלמית.

אל תוך פלומת תור הזהב נולד בקורדובה בן לרבי מימון, הצדיק והדיין. תאריך הלידה (אם כי יש חולקים בדבר, הרי שכן עולה מתוך כתבי הרמב"ם) - ערב פסח, י"ד בניסן, ד' אלפים תתצ"ח. בכיו הפועה של היונקא לא הסגיר את הדבר שלא שנים רבות יחלפו עד שיהפוך לאחד מגדולי הגדולים אשר לעם היהודי. תשוקת התורה פעפעה בקרבו של היונקא עוד

יכולים להעפיל לפסגות הגבוהות ביותר שכן אנוש רק מסוגל להגיע אליהן. ומשום כך, כשנקרא את פרקי חייו של הנשר הגדול, נוכל לקרוא אותם כספר מוסר חי,

כמצפן ומכוון-דרך, אל מה שעלינו לשאוף ולנסות להגיע.

ברם, אם נלמד הלכה אחת מהלכותיו של הרמב"ם בהלכות תשובה, נדע ונלמד ש-”כל אדם ואדם ראוי להיות צדיק כמשה רבנו...” ובמילים אחרות: גם אתה ואני,

התבוננות במשעולי חייו של הרמב"ם כספר מוסר חי. קהיר העתיקה

דער הייליגער רמב"ם

גליון תיעוד-מחקרי

המתחקה אחר חייו

ומשנתו של הרמב"ם

עם פתיחת לימוד

המהוזר הארבעיים

של "הרמב"ם היוימי"

המסע

פרקי ביוגרפיה

ומחקר המקיפים

את תחנות חייו

גליון מיוחד במשנתו של הרמב"ם • יום חמישי שבעה עשר בתמוז תש"פ • המבשר ט

ה המבשר • גליון מיוחד במשנתו של הרמב"ם • יום חמישי שבעה עשר בתמוז תש"פ

ובנפש, עד כי שנה שלמה היה מרותק למיטתו, ערש דווי וכאב: "ונשארתי אחריו כמו שנה מיום שהגיעה השמועה הרעה, נופל על המיטה בשחין רע ובדלקת ובתמנהון לבב... עד היום, כמו שמונה שנים, אני מתאבל ולא התנחמתי".

את מכתבו מסיים הרמב"ם בשורה מרטיטה:

"ולולי התורה היא שעשועי, ודברי החכמות שאִשְׁכַּח בּהֶן יִגְוִנוּ, אֶז אֲבִרְתִּי בַעֲיִי..."

הרמב"ם נותר ללא משענת מפרנסת, כשאינו מוכן להיות ניזון מידי הבריות כאות הערכה לתורתו. משכך הוא החל אפוא משתמש בחכמת הרפואה אותה למד ובה היה בקי, על מנת לפרנס את אשתו וילדיו יחד עם אשתו ובתו של אחיו, רבי דוד. מסכת התלאות רק המשיכה כאשר אשתו של הרמב"ם נפטרה וגם שני ילדיו הסתלקו מן העולם. נשא הרמב"ם אשה חדשה וגולד לו ממנה בן ובת, הבת נפטרה גם היא ואילו הבן הלא הוא קודש הקדשים רבי אברהם בן הרמב"ם שהמשיך את שושלת ההנהגה והנגידות במצרים לאחר הסתלקות אביו.

הרופא המלכותי

ואז הגיע המעמד הנבחר. הרמב"ם נבחר להיות רופאו האישי של מלך מצרים, הסולטן צלאח א-דין ושל הווזיר המצרי אלפאצ'ל. מכאן ואילך הוא התחיל אמנם להיות עסוק רבות בבית המלוכה אולם בד בבד רוכזו לידיו סמכויות רבות, הוא הפך למנהיגם הבלתי מעורער של יהודי מצרים, כשהוא מנצל את רום מעמדו על מנת להטיב לאחיו, ולא רק במצרים, ברוחניות ובגשמיות.

בהיותו רופא, כתב הרמב"ם ספרי רפואה שונים והפך לרופא בעל שם עולמי, כזה שרופאים בכירים מאומות העולם נודדים עד למצרים רק כדי ללמוד מתבונתו הרפואית. למרות שהרפואה של העת העתיקה אין לה כל קשר לבין הרפואה המתקדמת בת ימינו ומרבית כבתי הרפואה העתיקים, יש להם ערך מוויאזוני בלבד, אבל לא ערך רפואי: הרי שכתבי הרמב"ם ודרכיו ברפואה, קיימים גם היום, ויתרה מכך - הם קיימים במיוחד היום, כשמסתבר שתגליות שמנחת את הרופאים בתש"פ, הנחו את הרמב"ם כבר לפני שמונה מאות

שנים. הרמב"ם היה הראשון שחידש, לשם דוגמה, שישנה אינטראקציה בין חולי הגוף לבין המבצ הנפשי. היום כולם יודעים את זה, אבל אז זה היה בגדר חידוש, שמבצו הנפשי של החולה יש לו השפעה כה רבה על מצבו הגופני.

עוד חידוש שחידש הרמב"ם בהיותו רופא, הוא שהרופא צריך לטפל בחולה ולא במחלה. כלומר - אין די ללמוד איך מטפלים במחלה עצמה, אלא צריכים להתאים את הרפואה לכל חולה וחולה, כי אין שני חולים זהים. כך הוא כותב בספר

מפוסטאט ועד טבריה | מסע ההלוויה הפלאי

בקשתו של הרמב"ם טרם פטירתו היתה, שיעלוהו לקבורה בארץ-הקודש. על פי הגרסה הרווחת היה זה הרמב"ם בעצמו אשר נקב בשם העיר טבריה כמקום אותו בחר למנוחות. מספר ימים לאחר הפטירה, כשהדבר התאפשר, יצא המסע הגדול והבלתי שגרתי, מסע הלוויה ארוך ממצרים ועד לצפונה של ארץ-הקודש, שם נקבר הרמב"ם בבית העלמין העתיק שם נטמנו התנא הקדוש רבי יוחנן בן זכאי, לצד תנאים ואמוראים נוספים.

כך גם משמע מדיווח שמדווח הסופר הערבי אלקופטי - בן דורו של הרמב"ם - הכותב (בתרגום): "משה בן מימון ... וציווה לבאים אחריו לשאתו לים טבריה ולקברו שם, כי רצה להיות בין קברי בני ישראל וגדוליהם, וכן עשו בו". פטירתו של הרמב"ם היתה מכה כואבת ואנושה ליהדות מצרים, כל הקהילות היהודיות במצרים - אליהן הצטרפו גם קהילות נוספת מרחבי העולם היהודי - התאבלו במרייות. גם הגויים שבמצרים קבלו ובכו על הילקחו של חכם הרוים. ואילו בירושלים גורו צום ותענית מרוב צער על כתר היהלומים אשר נלקח מעל ראש בני ישראל.

אפיזודה היסטורית מופלאה מספרת:

תוך כדי שעברו מלוויו של הרמב"ם את המדבר שבין מצרים לארץ-הקודש, התנפלו עליהם שודדים. המלווים נפוצו לכל עבר ואילו השודדים ניגשו אל ארון האלוקים אך לא יכלו להסיט אותו ולא להרימו מעל פני הקרקע. פחד עצום נפל עליהם בהבינם שאיש קדוש מונח בארון. קראו אפוא השודדים למלווים וביקש מהם לבל ייראו מהם. מסע ההלוויה המשיך כאשר פלוגת השודדים שלופי החרב מכתרים את ארונו של הרמב"ם ושומרים על הפמליה כולה בשמירה הדוקה, לבלתי יאונה להם כל אוון.

מן הנכון לתחום בגרסה שונה לסיפור קבורתו של הרמב"ם, כפי שהיא מופיעה בספר 'עדות ביהוסף' מפי המסורת הטבריינית הקדומה. לפי גרסה זו לא נקב הרמב"ם בשמה של עיר הכנרת שטובה ראייתה, כעיר מנוחתו, הוא כן ציווה את תלמידיו לפני פטירתו שמיד לאחר הסתלקותו יערכו בו טהרה, יליבישו אותו תכריכים ויעלו את ארונו על דבשתו של גמל (כלי התחבורה המצרי האולטימטיבי, אז כמו היום), יהלכו אחרי הגמל אל המקום אשר ילך והמקום בו יעצור הגמל מלכת, ידעו ששם איווה לו מקום למשכן לו.

הגמל יצא לדרכו בבוקר, מלווה בפמליית המלווים, ונס נעשה להם שקפצה להם הדרך ובערבו של אותו יום כבר עמדו רגליהם בעיר טבריה. הגמל נכנס אל בית העלמין העתיק, מקום משכן קודשם של התנאים והאמוראים ושם נעצרו רגליו מבלי תווצה. הבינו התלמידים ששם חלקת מחוקק ספון - זה המקום בו יטמינו את רבם הגדול, מאורם של ישראל.

טמנו המלווים בדחילו את גופו הטהור של הרמב"ם, הקימו מצבה ועליה כתבו: "פה טמון רבנו משה בן מימון, מבחר המין האנושי"

ידיעתו נעשה לרופא הדור, ועל ידי חכמתו יכול הוא לרפא אפילו ממחלת הבערות. לו פנתה אליו הלבנה, היה מרפא גם אותה מליקויה".

המלחמה בקראים

כאשר אצר הרמב"ם כוח ומנהיגות בידיו, הוא פנה לתקן בפצע הפתוח של יהדות מצרים והיא - עדת הקנאים. סיפורם של הקראים, בקצרה, הוא כך: בימי רבותינו הגאונים היה יהודי בשם ענן בן דוד שנעלב שלא בחרו בו לתפקיד ה'ריש גלותא' היוקרתי, פרש ענן והחליט לחדש את תורתם של הצדוקים, אלה שלא סומכים על חכמי ישראל וטוענים שאין לנו אלא את מה שהתורה מצווה, בלי מה שביארו רבותינו בתורה שבעל-פה, עפר ואפר לפיו. במצרים שלטו הקראים שליטה רבה, אחד מהם, זוטא שמו, הצליח להתמנות כ'נגיד' היהודי (כמו 'ריש גלותא', המנהיג של היהודים במצרים) ורבים-רבים נספחו אחרי הכת הקראית וסטו מדרך התורה הקדושה - תורה שבעל-פה. אשר בלעדיה אין כל ערך והבנה לתורה שבכתב. משעלתה קרנו של הרמב"ם הוא עקר דירתו מאלכסנדריה אל פוסטאט הלא היא ק'היר העתיקה', שם, בקהיר העתיקה (שם ניצב בית-הכנסת העתיק בן עזרא' מימי עזרא הסופר ובו התפלל הרמב"ם. בית-הכנסת עומד על תילו עד היום) התגורר הקיבוץ המרכזי של הקראים, קיבוץ שכלל את מרבית יהודי מצרים שנטו אחרי הקראות המעוותת.

הרמב"ם פעל במספר מישורים להחלשת כוחם של הקראים.

הוא עבד מול בית המלוכה והצליח לחלץ את משרת ה'נגיד' המכובדת מידי זוטא הקראי, כך החליש את כוחם הפיסי של אותם מעוותי תורה. לאחר מכן פעל בכוח תורתו וחכמתו לשכנע את יהודי מצרים לבלתי יגזו' אחר הקראים אלא יאמינו בתורת אמת. מלחמתו בקראים היתה אחת הסיבות המובילות לכך שאת ספרו הגדול, ה'משנה תורה', כתב הרמב"ם מבלי לציין את מראי-המקומות בתלמוד ובמפרשיו, מהם פסק את הלכתו, הרמב"ם רצה לייצר מקשה אחת של תורה שבכתב ושבעל-פה, לא כתורה הנאמרת מפי תנא זה ואמורא זה, לא תורה הנאמרת מפי יחידים, אלא תורה שלמה שכולה תורה אחת היא - תורת ישראל. גם חלק מפרקי ספר ה'מורה נבוכים' אשר כתב, ייחד על מנת להתמודד עם טענות אויליות שהעלו הקראים. סופה של המלחמה שהצליחה, הרמב"ם הצליח להציל את יהדות מצרים מטלפי הקראים ולהשיבה אל חיק האמונה הטהורה, האמונה שתורה שבכתב ותורה שבעל-פה, תורה אחת היא ושכל דברי חכמי ישראל - אמת!

כה מתאר הרמב"ן בהתפעלות שירתית את מלחמתו של

ידיעתו נעשה לרופא הדור, ועל ידי חכמתו יכול הוא לרפא אפילו ממחלת הבערות. לו פנתה אליו הלבנה, היה מרפא גם אותה מליקויה".

<div></div>	<div>הדיוקן המיוחס לַרמב"ם, האמנם?!</div>
<div>אין מי שלא מכיר את הפורטרט הזה - ציור דיוקן המיוחס לרמב"ם. ציור המופיע בכל רחבי תבל, על גבי שטרות ומטבעות, פסלים והטבעות וכמוכן בכל מקום בו מזכירים את הרמב"ם.</div>	
<div>בנין צץ הציור הזה? והאם הוא מהימון?</div>	
<div>האיור הזה נולד בדיוק לפני מאתיים ושבעים וחמש שנים, בשנת תק"ה. הוא הודפס כחלק מסט בן שלושים וארבעה כרכים עם השם "אוצר העתיקות המקודשות", על ידי איש אמנות ערל בוונציה. שם מופיע הציור המוכר לנו עם הכיתוב שמדובר בעצם ברבי משה בן מימון - הרמב"ם. מתוך הספר הזה התגלגל הדיוקן בדרכים שונות עד שהפך למוכר וכמעט לקונצנזוס שמדובר בדיוקנו של הרמב"ם עד שרבים מאיתנו, כשאנו מדברים על הרמב"ם או שומעים מגדולתו, עולה מול עינינו אותו דיוקן.</div>	
<div>ברם, כאשר חוקרים חקרו את הדיוקן הזה, הם מיהרו להטיל סבך של פקפוקים במהימנותו. השאלה הראשונה היא - היכן היה האיור מוטמן משך שש מאות שנים עד שהגיע לידי אותו מדפיס וונציאני. יותר סביר שהלה בדה אותו מליבו, או אולי השתמש באיור של 'חכם באשי' בן דורו והחליט להכריז עליו כ'רבי משה בן מימון'. לצד זאת גם קוד הלבוש אינו ממש קוד לבוש מצרי. והכי הכי... הרמב"ם שבציור המוכר, אין לו פאות ראש, הוא נראה מגולח למשיע סביב ראשו, מה שמנוגד למה שפסק הרמב"ם בעצמו בהלכותיו. מתוך מכלול הטענות הללו - נוטים חוקרים להיות משוכנעים שמדובר בדיוקן שאינו של הרמב"ם.</div>	

אחיו שמחוץ לגולת מצרים, היא אותה דאגה אשר

דאג ליהדות תימן העתיקה. הרמב"ם חיוק את רוחניותם של יהודי תימן שסבלו מצרת משיחי

דוגמה לפעילותו של הרמב"ם ופעלתנותו למען

ומלאה הארץ דעה את ה'. בימת הנשיאות במעמד סיום הרמב"ם המרכזי בשנת תשמ"ט

השקר, על-ידי 'אגרת תימן' אשר כתב

להם ואשר הפכה לחלק בלתי נפרד מכתבי האמונה של העם היהודי; לצד זאת דאג הרמב"ם להשתמש בקשר דיפלומטי שהוביל בין אלכסנדריה לבין תימן על מנת לגרום לשליטי תימן, לגמול טוב וחסד עם היהודים.

יהודי תימן כה הוקירו את חסדו של הרמב"ם עמם עד שקיבלו על עצמם - עד עצם היום הזה! - לנהוג בהלכה רק לאור פסקיו של המיימוני הקדוש. אומרים שגם את האישור המיוחד שאישר את שיבתם של היהודים להתגורר בירושלים עיר הקודש - השיג הרמב"ם מידי הסולטן צלאח א-דין.

בשנותיו הקצרות הספיק הרמב"ם להטביע חותם בל יימחה בעולם היהודי, כשהוא עיצב מחדש את ההשקפה היהודית ועשה פנים חדשות לתורת ישראל. אולם הנדודים והחולאים הכריעו את גופו הטהור. בכ' בטבת שנת ד' אלפים תתקס"ה (לפני 805 שנים) הסתלק הרמב"ם לבית עולמו, ויבכו אותו המוני באי

עולם, יהודים ושאינם, כשעל פי צוואתו הוא מובל לקבורה בארץ-הקודש.

צוהר ללומדים טורים אישים של לומדי הרמב"ם

לימוד מסודר ומקיף / הרב צוריאל חלפון שליט"א - ר"מ בישיבת 'כפלה הרימון' רחובות

בספרו 'היד החזקה' מקיף הרמב"ם בבהירות נפלאה את כל חלקיה הנרחבים של תורתנו הקדושה, מוציא מתוך כל הסוגיות ומתוך כל המחלוקות שבש"ס את ההלכה הפסוקה, הנכתבת על ידו בשפה ברורה ובנעימה, בשפה צחה וקלילה. למרות שחיבורו הגדול נכתב כבר לפני 900 שנה ויותר, נדמה ללומדים בו – על פי הלשון הצחה והעכשווית – שאחד מבני זמננו כתב אותו.

בנוסף לידע הנרחב שרוכשים בלימוד הרמב"ם, מקבלים גם בהירות ייחודית בכל נושא תלמודי שנלמד לאחר מכן. הרמב"ם הקיף בחיבורו את כל התלמוד בבלי ואת כל התלמוד ירושלמי, כך שלאחר לימוד הרמב"ם על הסדר ובפרט כשזוכים לסיימו, הרי שבלימוד סוגיות הש"ס לאחר מכן, נתקלים באינספור הלכות פסוקות שנשלפו מתוך השקלא וטריא שבגמרא, וכך ניגשים לסוגיא מוכנים ומוזמנים בידע בקיאותי רחב-היקף בכל סוגיא וסוגיא.

מעלה נוספת יש בלימוד הרמב"ם שהשחיל בין ההלכות הרבה מאוד מוסר והשקפה, הנהגות יומיות לאדם השלם. וזוהי ברכה גדולה

השמורה לכל לומדי הרמב"ם, שזוכים להתמלאות במדע ובחכמה בעושר רב, מים תורתו הבהירה של הנשר הגדול.

אשריהם ואשרי חלקם.

דער הייליגער רמב"ם

יב הַמִּנְשֶׁךְ • גַּלְיוֹן מְיוּחָד בְּמִשְׁנַתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם • יוֹם חֲמִישִׁי שֶׁבַעַה עֶשֶׂר בְּתַמּוּז תש"פ

גַּלְיוֹן מְיוּחָד בְּמִשְׁנַתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם • יוֹם חֲמִישִׁי שֶׁבַעַה עֶשֶׂר בְּתַמּוּז תש"פ • הַמִּנְשֶׁךְ יג

יקותיאל יהודה גנזל

תּוֹרַת מִשְׁה עֲבָדֵי סְקִירָה מְקִיפָה עַל סְפָרָיו וחיבוריו של הַרְמֵב"ם

קרוב לאלף שנים. עשרות רבות של דורות. גאונים מכל העדות לצד (להבדיל) גדולי הרופאים ומלומדי אומות העולם. כולם מקדישים שנים משנות חייהם, על מנת לפצח חלק (כל אחד את חלקו שלו) מאותם שורות שנכתבו בלשון-הקודש עתיקה או בערבית ספרותית. מתייגעים ומתעמקים, מלמדים ומפרשנים, ועדיין אינם מגיעים לקיצה של החכמה העצומה -

החכמה הגלומה בספריו של הנשר הגדול, רבן של כל ישראל, הרמב"ם הקדוש.

אחד מחוקרי הביבליוגרפיה של הרמב"ם, היטיב להגדיר:

כחמים וגאונים אחרים במהלך ההיסטוריה, הקדישו חיים שלמים כדי לחבר ספר אחד עמוק וממצה. ואילו הרמב"ם יצר בחייו עשרות יצירות, של קודש ושל חול (והלוואי והקודש שלנו יהיה כמו החול של הרמב"ם), שעל כל אחד מהם, צריך בן אנוש לשקוד חיים שלמים. ספר הספרים של הרמב"ם (עליו לא נכתבו במסגרת מסה זו, וייוחד לו מאמר בפני עצמו בגיליון מגוון זה) הוא ה'משנה תורה', ספר המקפל בתוכו את כל התורה כולה, החל מנושאי אמונה והשקפה שהפכו להלכה סדורה ועד להלכות ימות המשיח, והכל בגאונות שכזו - שעד היום מסובבים למינים בוהן-י-ד, על מנת לפלפל בשורותיו ובדיקויו. אליו מצטרפים ספרים מונומנטליים אחרים כמו 'פירוש המשניות' שהפך לאבן דרך למסורה היהודית. אולם ישנם עוד ספרים רבים אשר חיבר משה רעים - דער הייליגער רמב"ם, עליהם, נמקד את העמודים הבאים.

פירוש המשניות

מאורות. הקדמות ונדודים

את 'פירוש המשניות', החל הרמב"ם לכתוב בהיותו בן

מהדורת כתב יד עתיקה של הספר מורה נבוכים

יקותיאל יהודה גנזל

תּוֹרַת מִשְׁה עֲבָדֵי סְקִירָה מְקִיפָה עַל סְפָרָיו וחיבוריו של הַרְמֵב"ם

עשרים ושלוש, בשנות מרוקו. הכתיבה נמשכה שבע שנים, שנות נדודים. הפירוש נחתם כאשר כבר התגורר הרמב"ם במצרים. אורח הנדודים הותיר טלאים-טלאים בתוך פירוש הרמב"ם כאשר מפעם לפעם מסמן הרמב"ם סימנים של ציוני דרך מהמקום בו הוא נמצא בשעת כתיבתו.

מדובר בעצם בפירוש הראשון שחובר בצורה שתאפשר את לימוד המשניות, גם בלי ללמוד את הגמרא.

לא פחות מחשיבותו של פירוש המשנה עצמו, הן חשיבותן של ההקדמות. אותן הקדמות שהקדים הרמב"ם לסדרי המשנה ולמסכתות הש"ס. חלקן של ההקדמות מהוות תוכן לימודי בפני עצמו, כזה שנשרש במהלך היהדות. "י"ג עיקרי האמונה של הרמב"ם", הלא הם 'האני מאמין' שמציבים את האמונה היהודית, סודרו על ידו בהקדמה לפרק 'חלק' שבמסכת סנהדרין. ואילו "משנה פרקים להרמב"ם" - אותו חיבור קדוש הנלמד כספר מוסר בפני עצמו, בלמדו את מהות נפש האדם ואת הדרך להשיג מידות טובות, נכתב כהקדמה למסכת אבות. בכלל, הרמב"ם מרחיב רבות כל אימת והוא מגיע לייסודות האמונה, וכפי שהוא מעיד על עצמו בהקדמה למסכת ברכות: "יקר בעיני ללמד עיקר מעיקרי הדת והאמונה, יותר מכל אשר אלמדהו!"

את שמו המקורי של פירוש המשניות (שנכתב במקורו בערבית), קרא הרמב"ם - 'המאור', ואילו בעל 'צידה לדרך' (רבי זרחיה. אחד מרבותינו הראשונים) כתב על החיבור, שמי שלא ראה את הקדמותיו: "לא ראה מאורות מימי".

ספר המצוות

הקדמה ל'משנה תורה'

ספר המצוות הוא בעצם הספר הראשון שמונה את כל תרי"ג המצוות בצורה מסודרת - כשלאחריו הגיעו יתר ספרי המצוות שחיברו רבותינו (אשר כל אחד מציג חלוקה משלו לתרי"ג המצוות). אל הספר הזה צירף הרמב"ם גם 'שורשים' - פרקי הדרכה עיוניים לצורכי בה יש להגות את המצוות, מה נכלל בתרי"ג ומה לא. אפילו הרמב"ן שהשיג פה ועם על ספר המצוות, כתב עליו: "הספר הזה להרב ז"ל, עניינו ממתקים וכולו מחמדים..."

במכתבו, הסביר מרנא ה'חתם סופר' זי"ע שהספר הזה הוא הבסיס עליו השתית הרמב"ם את 'משנה תורה'. קודם הוא ערך את מניין המצוות ועליו פרש את כל התורה כולה. משכך מציע ה'חתם סופר' שיחורו להדפיס את הספר ביחד עם כרכי 'משנה תורה', כחלק אינטגרלי (כפי שאכן התחילו לעשות), כשהוא משבח את הספר במילים:

"הוא ספר נפלא מאוד, וכל ההוגה בו ויודעו, מוצא טעם צפיחית בדבשו..."

ספרי פילוסופיה

ההבדל בין הרמב"ם ובינינו

אין דרך להסביר איך הספיק הרמב"ם, המורה הגדול שכל ימיו היו מקשה אתו של תורה, ללמוד גם את כל רזי חכמות העולם, חכמות הרפואה והפילוסופיה, ולא סתם ללמוד, אלא להפוך לחכם בממד אסטרונומי, כזה שדורות שלמים של חכמי אומות העולם סוגדים לחוכמתו. אין זה אלא בבחינת מה ששנו חכמים בלשון המשנה ש'כל הלומד תורה לשמה - זוכה לדברים הרבה'.

בכל אופן. כך מתואר הרמב"ם בידי תלמידו הגדול, מגדולי

מאורות: כאן נוסחו לראשונה י"ג עיקרי האמונה

לראשונה תרי"ג המצוות
☞ **סגולַה לִירֵאת־שמים**:
טמירותו שֶׁל ה'מורה נבוכים'
☞

האיגרת ההיסטורית:
המסר המסעיר שֶׁל 'איגרת השמד'
☞ **חכם הרזים**

דער **הייליגער רמב"ם**

גליון תיעוד-מחקרי המתחקה אחר חייו ומשנתו של הרמב"ם עם פתיחת לימוד המהזור הארבעיים של "הרמב"ם היומיו" המאזכר את חקק הרמב"ם גם בספר הלכותיו, במשנה תורה (הלכות דעות, פ"ד הא'):
"הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא... לפיכך צריך להרחיק אדם עצמו מדברים המאבדים את הגוף, ולהנהיג עצמו בדברים המברים והמחלימים".

חלק מספרי הרפואה נכתבו בהזמנתו של הסולטן המצרי אלפאצל (בנו של המלך צלאח א-דין) שבנערותו היה פוחז והולל ובעלותו על כס המלוכה ביקש מהרופא המלכותי, הרמב"ם, שיחבר ספר רפואי עם הנחיות לשמירת הבריאות. לבקשתו של הסולטן גם נכתב ספרו של הרמב"ם על סממני הרפואה.

לצד הספרים המגויים ישנם ספרים ומאמרים שונים אשר כתב הרמב"ם, כמו פירוש על הש"ס, ספר הלכות המיוסד על התלמוד הירושלמי. חלקם קיימים עמנו וחלקם נאבדו במהלך השנים - ואנו יודעים עליהם מפי כתבו של הרמב"ם עצמו. לצד רשימת ספרים נוספת שהיה בכוונתו של הרמב"ם לכתוב - כפי שמשתקף מעדויותיו בין בתרי ספריו - אולם לא ידוע לנו אם בסופו של דבר לא נכתבו, או שמא נכתבו ואבדו במהלך השנים.

לצד הספרים המגויים ישנם ספרים ומאמרים שונים אשר כתב הרמב"ם, כמו פירוש על הש"ס, ספר הלכות המיוסד על התלמוד הירושלמי. חלקם קיימים עמנו וחלקם נאבדו במהלך השנים - ואנו יודעים עליהם מפי כתבו של הרמב"ם עצמו. לצד רשימת ספרים נוספת שהיה בכוונתו של הרמב"ם לכתוב - כפי שמשתקף מעדויותיו בין בתרי ספריו - אולם לא ידוע לנו אם בסופו של דבר לא נכתבו, או שמא נכתבו ואבדו במהלך השנים.

לצד הספרים המגויים ישנם ספרים ומאמרים שונים אשר כתב הרמב"ם, כמו פירוש על הש"ס, ספר הלכות המיוסד על התלמוד הירושלמי. חלקם קיימים עמנו וחלקם נאבדו במהלך השנים - ואנו יודעים עליהם מפי כתבו של הרמב"ם עצמו. לצד רשימת ספרים נוספת שהיה בכוונתו של הרמב"ם לכתוב - כפי שמשתקף מעדויותיו בין בתרי ספריו - אולם לא ידוע לנו אם בסופו של דבר לא נכתבו, או שמא נכתבו ואבדו במהלך השנים.

לצד הספרים המגויים ישנם ספרים ומאמרים שונים אשר כתב הרמב"ם, כמו פירוש על הש"ס, ספר הלכות המיוסד על התלמוד הירושלמי. חלקם קיימים עמנו וחלקם נאבדו במהלך השנים - ואנו יודעים עליהם מפי כתבו של הרמב"ם עצמו. לצד רשימת ספרים נוספת שהיה בכוונתו של הרמב"ם לכתוב - כפי שמשתקף מעדויותיו בין בתרי ספריו - אולם לא ידוע לנו אם בסופו של דבר לא נכתבו, או שמא נכתבו ואבדו במהלך השנים.

לצד הספרים המגויים ישנם ספרים ומאמרים שונים אשר כתב הרמב"ם, כמו פירוש על הש"ס, ספר הלכות המיוסד על התלמוד הירושלמי. חלקם קיימים עמנו וחלקם נאבדו במהלך השנים - ואנו יודעים עליהם מפי כתבו של הרמב"ם עצמו. לצד רשימת ספרים נוספת שהיה בכוונתו של הרמב"ם לכתוב - כפי שמשתקף מעדויותיו בין בתרי ספריו - אולם לא ידוע לנו אם בסופו של דבר לא נכתבו, או שמא נכתבו ואבדו במהלך השנים.

צוהר ללומדים <p>טורים אישים של לומדי הרמב"ם</p>					
אספקלריה המאירה בתורת הרמב"ם / הרב אברהם יעקב אונגר שליט"א ר"מ בישיבת 'באר אברהם' סלאנים					
					
לכאורה יש כאלו שיאמרו: למה לי ללמוד רמב"ם אם ממילא לא פוסקים כמותו? הרי אי אפשר לפסוק הלכות מלימוד הרמב"ם בלבד; אמנם חשוב לדעת כי הלימוד עצמו מביא תועלת גדולה לאדם, כי הרמב"ם סולל נתיבות לחיי האדם בכל תחום ונושא. כ'ל השונה הלכות בכל יום מוכנה לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו , אל תיקרי הליכות אלא הלכות' – צריך לדעת שלא מדובר כאן במשחק מילים, הליכות או הלכות, אלא יסוד גדול יש בדבר, שההלכות הן אלו ההליכות של האדם הלומד אותן. הלומד רמב"ם מקבל מושגים אחרים לגמרי בלימוד כל התורה כולה, כי הרמב"ם באספקלרייתו המאירה מנהיר כל הלכה במבטו המרומם. לדוגמה אציין מה שמביא הרמב"ם בהל' רוצח ושמירת נפש, על ההלכה 'תלמיד שגלה מגלין רבו עמו', כי 'חיי בעלי חממה ומבקשה בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין'. טעם נפלא זה מובא רק ברמב"ם וכל הלומד אותו מבין כיצד הרמב"ם הביט בעיניים מאירות על סגולת התורה הקדושה, וזוהי רק דוגמה קטנה, אחת מגי רבות.					
לימוד הרמב"ם נותן 'בליק' (מבט) חדש על כל התורה ומצוותיה, ואשרי הלומדים את הרמב"ם בכל יום, העומדים על סודו בבהירות.					

יד הַמְנַשֵּׁר • גליון מיוחד במשנתו של הרמב"ם • יום חמישי **שבעה עשר בתמוז תש"פ** • הַמְנַשֵּׁר מו

הפולמוס ששילח להבות

עוד בחייו של הרמב"ם החל הפולמוס הגדול סביב ספריו של הרמב"ם ובייחוד הספר 'מורה נבוכים'. היו מגדולי הדור - בעיקר כאלה שלא הכירו אישית את אשו היוקדת של המימוני הקדוש - שהתקשו לקבל את הספרים הללו שעסקו בדברים הנמצאים ברומו של עולם, דברים שקודם לכן לא נכתב עליהם.

לאחר הסתלקותו של הרמב"ם, התעוררו כמה מחכמי צרפת, מרבותינו הראשונים, כמו רבנו יונה גירונדי - שכל יהודי הוגה בכתביו המקודשים, והטילו חרם על כתבי הרמב"ם. הם אמנם לא היכירוהו ולא ידעו כמה גדול היה ולכן הסיקו את מה שהסיקו על הספרים. הדבר הגיע לידי כך שמתנגדים שקמו בעקבות כך, פנו אל האינקוויזיציה הנוצרית (לא זו של גירוש ספרד, אלא הקדומה יותר ששלטה על השיח הנוצרי) בבקשה שידונו את ספרי הרמב"ם לשריפה. וכך הווה - ספריו של הרמב"ם הקדוש הועלו באש בצרפת.

לאחר שנצטו הקווים הללו, חזר בו רבנו יונה והחל מצודד בעד הרמב"ם. לא זו בלבד, אלא כעבור תקופה, כאשר נגזרה בצרפת 'גזירת שריפת התלמוד' הנוראית, בה שרפו את התלמוד היהודי וכילו חלקים מתורת רבותינו שלא שבו עוד - בכה רבנו יונה וטען שבעונו שנשרפו ספריו של הרמב"ם על-ידי השתדלותם של יהודים, מתנגדי הרמב"ם, המיט הקב"ה את אות הקלון מכאיב הלב של שריפת התלמוד.

ככל שחלפו השנים הכירו הכול בגדולתו ובקדושתו של הרמב"ם קדישא, מאור עינם של ישראל ומגדולי הדורות כולם. רבנו משה, אשר 'ממשה עד משה, לא קם כמשה'...

הרמב"ם - כל אחד מהם הפך לסימן דרך בתורת הדת האלוקית והאמונה השמימית, לדורות עולם. הבולטות והמפורסמות בין האיגרות, הן: איגרת השמד, איגרת תימן ואיגרת תחיית המתים.

איגרת השמד - היה זה בתקופה בה גזרו רשעי האסלאם על נתיניהם היהודים להתאסלם, רחמנא לשיוכן. אחד מגדולי אותו הדור יצא חוצץ בקביעה שכל אותם יהודים (כמו יהודי מרוקו ועוד), צריכים למסור את נפשם ולהיהרג, ובלבד לא להמיר את דתם. רוח אחרת היתה עם הרמב"ם אשר קבע בחריפות באיגרת השמד שאסור לאף יהודי למסור את נפשו, מאחר והמוסלמים לא דורשים מהם לכפור באלוקי ישראל. הרמב"ם מייעץ ליהודים לחיות כ'אנוסים', מוסלמים כלפי חוץ ויהודים בפנים, תוך כדי חיפוש דרכים להימלט ממדינתם אל מקום בו אפשר לחיות בחופש דת. האיגרת הזו מהווה יסוד היסודות בהלכות מסיות נפש ורבות דשו בה הפוסקים.

איגרת תימן - נכתב ליהודי תימן שהיו מבולבלים מהופעתו של משיח-שקר בקרבם. הרמב"ם נותן סימנים מובהקים לגלות באדם שהוא משיח שקר כשהוא מוסיף לכתוב אודות קצי הגאולה, שאסור לחשב קץ הגאולה.

איגרת תחיית המתים - בה פרש הרמב"ם את שיטתו לגבי 'תחיית המתים' ועולם הבא', בגילוי

ומוכיח שהעולם אינו קדמו, אלא נברא בששת ימי בראשית, לצד עיונים בהשגחה פרטית וביתר ענייני האמונה.

את הספר הזה ייעד הרמב"ם מתחילתו רק לאנשים מובהרים, כאלה שמכירים את כל תורת הפילוסופיה, אנשי מעלה אשר יוכלו להבין אותו. כי מי שחלילה מבין רק את השאלות ולא את התשובות - הוא עלול להתדרדר אל פחת הכפירה. הרמב"ם בעצמו כותב זאת בספרו זה שמי שיתחיל ללמוד את הספר הזה טום יהיה משכיל מספיק, הרי "לא רק שיגרום בלבולים בדעותיו, אלא אף כפירה מוחלטת!" הרמב"ם ממשיך זאת לא שמתאם לתינוק בן יומם בנותח בשר ומשקהו יין אלכוהולי כבד, שהוא גזר מיתה על הילוד. כך גם רק אחרי שאדם מתחיל לאכול דייסה ומתקדם באשיות, מסיים את התורה ומגיע להבנה גבוהה מאוד, הוא יכול להיות בין אותם יחידי סגולה להם מיועד הספר, או כפי שכותב הרמב"ם בעצמו בהקדמת הספר, שה'מורה' (-כך נקרא הספר בקיצור) מתאים ל"מעולה אחד ולא יתאים לעשרת אלפים סכלים..."

ה'מורה נבוכים' נכתב אחרי כתיבת ה'משנה תורה', הוא נכתב בערבית ותורגם בעברית על ידי רבי שמואל אבן תיבון, בהדרכתו האישית של הרמב"ם.

למרות שגדולי ישראל הזהירו לפשוטי העם לבטלי ללמוד בספר העמוק הזה אשר מי שאינו מוכשר לכך, רק יינזק ממנו, הרי שהם בעצמם, מאורי ישראל, הגו בספר קדוש זה. עדות עתיקה מספרת על הרה"ק הדברי חיים' מצאנז זי"ע שהגה בו שנה אחת קודם היכנסו לתקיעת-שופר. אף להמון העם אמר הדברי חיים: "למרות שאנו מקפידים לבטלי ללמוד ספרי חקירה כלל: הרי שעצם החוקתו של ה'מורה נבוכים' בבית, היא סגולה ליראת-שמים". ואילו על הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע מסופר שלא הסכים לבנו להשאל את הספר 'מורה נבוכים' ולהוציא מהבית כשהוא מסביר לו: "ספרי הרמב"ם בהיותם בבית, הם מערים יראת-השם על יושביו".

איגרות הרמב"ם

שלוש איגרות מקודשות

חיבורים בפני עצמם מהוות האיגרות אשר שלח

שער מהדורה עתיקה של הספר מורה נבוכים

יד הַמְנַשֵּׁר • גליון מיוחד במשנתו של הרמב"ם • יום חמישי **שבעה עשר בתמוז תש"פ**

ויידע ממנו תורה שבעל פה כולה!

לפיכך קראתי שם היבוך זה משנה תורה...

3 פעמים בשנה

בזמן התמידה:

השתתפות ב-15 מבחנים (מתוך 18 מבחנים)
מזכה בכניסה להגרלת נוספת:

2 זוכים בסך:

₪ **5,000**
כל אחד

מועדי הגרלות:

1. מוצש"ק פר' תולדות ה' כסלו תשפ"א - על מבחנים 1 עד 18.
2. יום שני א' דחזה"מ פסח תשפ"א - על מבחנים 19 עד 36
3. מוצש"ק פר' עקב כ"ב מנחם אב תשפ"א - על מבחנים 36 עד 54

פעמיים בשנה

מלגת הצטיינות:

250 הנבחנים שיקבלו את הציון הגבוה ביותר
במהלך כל 25 מבחנים, יקבלו:

₪ **250**
ללא הגרלה

מועד א: מוצש"ק פר' שמות כ"ה שבת תשפ"א (על מבחנים 1 ועד 25)
מועד ב: מוצש"ק פר' פנחס כ"ג תמוז תשפ"א (על מבחנים 26 ועד 50)

תכנית 'פלפולא דאורייתא':

בכל חודש ניתן לשלוח 'חבורות' כתובות העוסקות
בנושא מתוך 30 הפרקים שנלמדו במהלך החודש.

החבורות הטובות ביותר יזכו את כותביהם
בפרסים יקרי ערך.

פרס ראשון
₪ **5,000**

פרס שני
₪ **2,000**

פרס שלישי
₪ **1,000**

מצטרפים ללימוד תורה במשנה תורה להרמב"ם הי"ד החזקה

פרק ליום,

ומסיימים - את הלכות

כל התורה כולה

בשלוש שנים!

מבצע מיוחד למצטרפים חדשים!

מעוניין להצטרף ללימוד?

התקשר - וקבל במתנה

את הספר הראשון (ספר המדע) של 'רמב"ם המבואר'
במהדורת 'וכלתך בדרך' מפוארת.

להצטרפות לפרטים ולמבחנים:

***6885**

נבחנים וזוכים

מידי שבוע: בכל מוצאי שבת יתקיים

מבחן טלפוני בשיטה אמריקאית

על שבעת הפרקים

שנלמדו במהלך השבוע הקודם

בין העונים נכונה על מרבית התשובות (ציון 85 ומעלה)
תתקיים הגרלה מדי שבוע על מספר מלגות

פרס ראשון

ע"ס: **2,000** ₪

פרס שני

ע"ס: **1,000** ₪

פרס שלישי

2 הגרלות
כל אחת ע"ס: **500** ₪

ניתן להשתמש בכסף לרכישת ספרים או לקבלו במזומן

שים לב:
אף פעם
לא מאוחר!

כל שבוע עומד בפני עצמו,
וניתן תמיד
להצטרף לתכנית.

מתנה!

יוסף שרולוביץ

"החיבור הגדול"

כך רגיל הרמב"ם לכנות את ה'משנה תורה' בכדי להבחין בינו לבין שאר חיבוריו, ובאמת - גדול הוא מאוד ונשגב שמו בישראל • על המאפיינים ה'מהפכניים' בספרו ההלכתי של הרמב"ם, על ההערצה היתירה והתפוצה המהירה לו זכה הספר מיד עם צאתו לאור, ועל תופעת הפסיקה הייחידנית לאור המשנה תורה

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

בבלי בידי רבינא ורב אשי, ומשם לתקופת הגאונים שלימדו את התלמוד בבלי וביארו את ה'דברים הקשים שבגמרא' בתשובותיהם לכל שואל, ובחיבורי הפירושים וההלכות. בכך לכאורה ערכה התורה שבעל פה ומפורשת דיה, לכל מבקש ה', אולם דא עקא ש'בזמן הזה תקפו הצרות יתירות ודחקה השעה את הכל ואבדה חכמת חכמינו ובינת נבונינו נסתרה, לפיכך אותם הפירושים וההלכות והתשובות שחברו הגאונים וראו שהם דברים מבוריים – נתקשו בימינו ואין מבין ענייניהם כראוי אלא מעט במספר, ואין צריך לומר הגמרא עצמה הבהלית והירושלמית וספרא וספרי והתוספתא שהם צריכין דעת רחבה ונפש חכמה ומן ארוך ואחר כך יודע מהם הדרך הנכונה בדברים האסורים והמותרים ושאר דיני התורה היאך הוא'.

"...חידוש נוסף במשנה תורה, שלא היה כמוהו לפניו בספרי ההלכה שקדמוהו, הוא פסיקת ההלכה בכל חלקי התורה, כולל בדינים שאינם נוהגים בזמן הזה..."

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

לאור זאת "נערת חצני אני משה בן מימון הספרדי ונשענתי על הצור ברוך הוא ובינותי בכל הספרים וראיתי לחבר דברים המתבררים מכל אלו החיבורים בעיניי האסור והמותר הטמא והטהור עם שאר דיני התורה, כולם בלשון ברורה ודרך קצרה עד שתהא תורה שבעל פה כולה סדורה בפי הכל בלא קושיא ולא פירוק, לא זה אומר בכה וזה אומר בכה, אלא דברים ברורים קרובים נכונים על פי המשפט אשר יתבאר מכל אלו החיבורים והפירושים הנמצאים מימות רבנו הקדוש ועד עכשיו, עד שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול בדין כל מצוה ומצוה..."

ברוח זו כתב גם בהקדמה לספר המצוות: "ראיתי גם כן שאחבר חבור **לכלל כל דיני התורה ומשפטיה עד שלא יהיה דבר חסר ממנו**, ושאעשה בו דבר שהוא מנהגי לעשותו, לעזוב יזכרון המחלוקת והאמרים הנדחים, ושלא אביא בהם כי אם

להכרה בגדולתו הנשגבה של רבנו הרמב"ם, באו חכמי הדורות מתוך שעמדו על המעלה העליונה של חיבורו 'משנה תורה': "...גם חיבור ה'ד' מעיד על מי שחיברו **שאין כמוהו משעה שנחתם התלמוד עד עתה**" (שו"ת מהרשד"ם, יו"ד קצב); "סדר הלכותיו מורה על רוחב שכלו ורוב זכירתו וטוב הקפתו בכל דברי הראשונים, עד שכשאני חושב בלבי באיזה דרך היה, **אעמוד מרעיד**" (הרדב"ז בפירושו למשנה תורה, הל' איסורי מזבח בסופו). ובהקשר זה נאמרה על רבנו המליצה המופלאה-הידועה 'ממשה ועד משה לא קם כמשה': "כי מי עיור שלא יראה ולא יבין מחיבוריו הפלגת השגתו בכל התורה עם כל שבע החכמות עד שאמרו עליו ממשה עד משה וכו'" (שו"ת 'חוות יאיר', קצב).

וההערצה ויראת-הכבוד המופלאה הזו, לא התפתחה מדור לדור; כבר מיד, עם הופעתו של החיבור, בשנת ד' אלפים תתקמ"א לערך, לפני יותר משמונה מאות שנה, הוא משך אליו בהתלהבות פורצת גבולות את עם התורה, אשר קיבלוהו בשתי ידיים ובצימאון ובנפש שוקקה שתו את דבריו. במבט היסטורי ניתן בוודאי לראות את הופעת יצירתו ההלכתית של רבנו הרמב"ם כמְפַנָּה בחיי התורה והמצוות, וכשלב חדש ומכריע בסדר מסירת והעברת התורה מיום שניתנה למשה מסיני והלאה.

המטרות

"ספר מחוקק כולל באמת"

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

מהי הבשורה החדשה שבאה עם הופעת משנה תורה? ובכן, את זאת נלמד מדברי רבנו, שבעצמו כיוון בכתבתו את ה'חיבור הגדול' ליצירה מונומנטלית שלא היה כמותה זה דורות, ובהקדמותיו, ל'משנה תורה' ול'ספר המצוות' – שהוא מעין מבוא למשנה תורה, הבהיר את כוונותיו בחיבורו.

בהקדמה למשנה תורה רבנו סוקר באריכות את סדר השתלשלות מסירת התורה, מאז שניתנו כל המצוות למשה מסיני בפירושן, מדור לדור, עד לכתיבת המשנה בידי רבנו הקדוש, משם לתקופת האמוראים עד לעריכת התלמוד

'הלכתא למשיחא', אולם רבנו לא נמנע מלכלול בחיבורו גם את הדינים האלו, וכפי שמדגיש זאת (בהקדמתו לספר המצוות): 'ושיהיה החבור ההוא כולל כל דיני תורת משה מה שצריך בזמן הגלות ומה שאיננו צריך' (ועי' בשו"ת 'חוות יאיר' סי' קכה שעמד בביאור שיטת רבנו בכך, לעומת דברי הגמרא האמורים).

ולכן יש להסמך חידוש נוסף בחיבור משנה תורה, שהוא משנה ברורה ובהירה גם בהלכות הדעות והאמונות וחובות הלבבות. כך בספר המדע, שעם פסקי ההלכה במצוות האמונה, איסור עבודת כוכבים, ומצוות תלמוד תורה והתשובה, כָּלֵל פרקים רבים שאין בהם שום נפקא מינה להנהגה מעשית, אלא יש בהם יסודות ועיקרים בהשקפת ודעת התורה, וכך גם בכל שאר החלקים, בהם כָּלֵל במצוות רבות את שורשי

וטעמי המצוה. רבנו עצמו הצהיר על דרכו זו בהזדמנויות שונות: "כאשר נחלצנו למה שחברנו במשפטי התורה ובאור דיניה..." ראינו שכן ראוי שנבאר בחבורינו ההלכתיים יסודות הדת..." (מאמר תחיית המתים). ובמקום אחר, בהם נשגם גם דברים נרגשים על כונתו הכללית בחיבור המשנה תורה: "דע כי אני לא חיברתי זה החיבור כדי להתגדל בו בישראל... כי אני חי ה' קנוא קינאתי לה' אלקי ישראל, בראותי אומה מבלי ספר מחוקק כולל באמת, **ומבלי דעות אמתיות ומבוררות**, ועשיתי מה שעשיתי לשם ה' בלבד" ('אגרות הרמב"ם, שילת א עמ' שא).

לשלמות כוללת כזו, חתר רבנו בכותבו את חיבורו, בכדי "שלא יהא אדם צריך לחיבור אחר בעולם בדין מדיני ישראל, אלא יהיה חיבור זה מקבץ לתורה שבעל פה כולה עם התקנות והגזרות שנעשו מימות משה רבנו ועד חיבור התלמוד". לכן העניק את השם המופלא לחיבורו - 'משנה תורה', **"לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחילה, ואחר כך קורא בזה יודיע ממנו תורה שבעל פה כולה ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם"** (בהקדמתו למשנה תורה).

התפוצה

"הגיעו דברי לְמי שידע ענייניהם"

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אף בני ישראל לתפוצותיהם, הכירו בטובת רבנו בחיבורו הגדול שחיבר עבורם, ומיד בהופעתו לאור עולם נטלוהו ואימצוהו בחביבה יתירה, ושקדו על דבריו בעיון רב. "רבים נתאמצו בתורה על ידי ספריו שפשטו בארץ אדום ובארץ ישמעאל" (הסמ"ג בהקדמתו).

ואף גדולי וחכמי התורה מצאו תועלת מרובה בחיבור המשנה תורה, וששו על דבריו כמוצא שלל רב, ויש בידינו להאריך כהנה וכהנה בעדויות ותיאורים מן הימים ההם, אולם עם קוצר היריעה נתמקד בתופעה בולטת של קביעת הלימוד והעיון בדברי רבנו, באחד מבתי המדרש הנחשבים בדור ההוא, הוא בית מדרשם של חכמי לונגיל שבצרפת.

על עיסוקם הרב של חכמים אלו במשנה תורה, אנו למדים ממערכת השאלות והתשובות שבין רבנו לאותם חכמים. הם, ובראשם רבנו יהונתן הכהן מלונגיל, שלחו אל רבנו את אשר נתקשו בדבריו במשנה תורה, ובקישוהו שיאיר את עיניהם, ואכן רבנו נענה להם וכתב אליהם תשובות ארוכות ליישב כל חמירה ותמיעא שבחיבורו. הוא שש ושמח על שאלותיהם של חכמי לונגיל, כפי שכותב אל רבנו יהונתן (אגרות, שילת, תקא): **"בעת שהגיע אלי כתבך ושאלותיך שמחתי בהם שמחה גדולה ואמרת לי נפשך ברוך ה' אשר לא השבית לך גזאל, וידעתי שהגיעו דברי למי שידע ענייניהם ויבין**

מרא דאתרא. חורבות 'בית הכנסת הרמב"ם' בקהיר שבמצרים.

"באתי לראות מה שעשית"

- התגלותו של משה רבינו ע"ה אל רבינו

לאור המטרה המופלאה שראה רבינו בחיבורו הגדול, ה'משנה תורה', ישב רבינו וכתב את חיבורו מתוך יגיעה ועמל רב במשך כעשר שנה, כפי שמעיד על עצמו (אגרות, שילת, תקב): "כמה טרחתי יומם ולילה כמו עשר שנים בקיבוץ חיבור זה", ודקדקנו בדקות העיון בכל הלכה והלכה בחבורנו הגדול" (שם ריב). בסיום מלאכת הקדוש, כאשר יכול היה רבינו לברך על המוגמר, כתב את דברי השירה הבאים (כך לפי רבי נתנחם הירושלמי בהקדמתו לספר המדריך המספיק): **"בשדה תבונות קצרו הקוצרים - חכמה אשר על כל נדיב לב ערבה / גם אחריהם לקטו הלוקטים - נפשי אליהם חברה קרבה / כמה אלומות אלמו מהם אבל - קמה אלומתי וגם נצבה"**.

ואגדה מופלאה ישנה (הובאה בסדר הדורות ד"א תתקכו בשם 'קונטרס ישן נושן'): "אמר רבינו דוד הנגיד מפי רבינו אביו (-רבינו אברהם בן רבינו), כי עשר שנים היה יושב רבינו משה בחדרו ולא יצא מפתחו עד שסיימו. ובלילה שהשלימו בא לו במראה רבינו מימון אביו, ואדם אחר עמו, ואמר רבינו מימון אביו: הנה לך זה משה רבינו. ונבהל, ואמר לו: באתי לראות מה שעשית, וכשראה אמר: ישר כחך".

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

מצפניהם וישא ויתן בהם כראוי..."
גם רבי אברהם גן רבנו מתייחס לעיסוק של חכמי לונגיל במשנה תורה (בחיבור 'מלחמות ה'): "אלו החיבורים של הצדיק אבא מארי זצ"ל – החבור הגדול שחברו בלשון הקודש וקראו משנה תורה והחבור שחברו בלשון הקודש וקראו מורה הנבוכים – הגיעו לידי החכמים הגדולים האדירים והנכבדים האצילים מרביצי תורה בישראל בעלי חכמה ובינה הם חכמי עיר לונגיל" יצ"ו מימי הצדיק אבא מארי זצ"ל. והגיעו אליו בחייו כתביהם הנעימים ושאלותיהם הנפלאות. מתוך שאלותיהם ניכר לו זצ"ל שהבינו ספריו ושמוחו בהם ושמח גם הוא שהגיעו דבריו לידוע אותם שמחה לאיש בעונה פיו, וכתב אליהם תשובת שאלותיהם לכבדם ולפארם כראוי להם".

בהמשך אף עמדו חכמי לונגיל להגנת הרמב"ם, מהתנגדותו של הרמ"ה למשנה תורה, והתכתבו עמו להשיב על השגותיו, ורבי אהרן מלונגיל אף הרחיב בדברים נלהבים להוכיח את הרמ"ה על שדובר סרה בחיבור המשנה תורה. מדבריו אנו למדים עד כמה מגעת הערצת חכמי לונגיל לספר משנה תורה: **"עתה מה זה רוחך סרה זוהר על הגבר, אבי כל בני עבר... כי נפלא בעינינו הספר מאוד, באמרנו: כי יפלא ממנו הדבר, הגישה האפוד... כך יאמרו עליו כל הזקנים והנבונים והחכמים, הגישה את ארון אלקים אשר שם לוחות הברית וחשן המשפט, את האורים ואת התומים שמאירים דבריהם ומשלימים"** (ספר האגרות, כב).

כאמור, דביקותם של חכמי לונגיל במשנה תורה היא רק דוגמא להתקבלתו בקרב חכמי אותו הדור. וודאי בדורות הבאים, כאשר דברי רבנו מהווים, לרבותינו גדולי הראשונים, אבני פינה בפירוש סוגיות הש"ס ובפסקי ההלכה (בקרב הראשונים, יש לציין את רבנו הרשב"א, שהיה נודע בבקיאותו והבנתו המיוחדת במשנה תורה (ראה בהקדמת המ"מ לזמנים, ובשו"ת 'נחלה ליהושע טז', 11)).

הפסיקה

"הסכמנו לדון על פי ספרי הרמב"ם ז"ל"

התפוצה הרחבה לה זכה חיבור המשנה תורה, הביא גם לכך שבמקומות רבים, בפרט בקהילות ספרד ומרוקו, נעשה החיבור לפוסק יחיד בענייני ההלכה למעשה. עדויות לכך מצויות בספרי רבים מן הראשונים, כך כותב – לדוגמא – הריב"ש (מקטלוגיה שבספרד. שו"ת סי' נה): "ובכל אלו הארצות נהגו בכל דבריהם כדעת הרמב"ם ז"ל".

היו אף קהילות שעייגנו זאת בתקנה מיוחדת לנהוג בענייני הלכה על פי רבנו, וכפי שמתלות ובתי בשו"ת הר"ן (סי' סב): "והקהל... הסכימו ביניהם

ועשו תקנה להתנהג בכל דיניהם וענייני משפטיהם על פי הרמב"ם ז"ל בכל מה שכתוב בספריו בין בהיתר בין באיסור בין בדיני ממונות בין בענייני קדושין וכתובה וגטין...", ומציאות יותר רחבה מתוארת בדברי התשב"ץ (ב, ב): (רנו): "ובמקומנו זה (-אלג"ד) מיום שנתיישבו בו, הסכמנו לדון על פי ספרי הרמב"ם ז"ל, מלבד קצת דברים..."

כך רווחה המציאות כמה דורות, כאשר רבנו הרמב"ם, דרך חיבורו ה'משנה תורה' היה הפוסק המכריע בקרב קהילות אלו, בעיקר עד ביאתו של רבנו הרא"ש מאשכנז לספרד, אז, כאשר הביא יחד עמו את מסורת הפסיקה האשכנזית שהייתה תחת השפעת גדולי אשכנז וצרפת, רש"י, ורבנותינו בעלי התוספות ובראשם הר"י הזקן ורבנו תם, נחלשה ההשפעה הייחידנית של המשנה תורה

על המנהג הלכה ולמעשה, ושוב עמדה לנגד עיני מורי ההוראה גם דעתו של הרא"ש.

בהמשך, עם חיבור השולחן ערוך והגהות הרמ"א שעליו, הפך חיבור זה לספר הפסק של עם ישראל, ותופעת הפסיקה על פי הרמב"ם בלבד כמעט נעלמה. ועם זאת, נותרו עדיין מרכזי תורה גדולים בהם היה הרמב"ם הפוסק היחיד ועל פיו ויסק כל דבר: במצרים – איפה שהיה רבינו בשעתו ראש הרבנים. כך מעיד הרדב"ז בתשובות רבות שלרמב"ם יש דין 'מרא דאתרא' במצרים, ולכן "אין לנו אלא דברי הרמב"ם ז"ל".

כך ידוע הדבר, כי בארץ תימן נהגו ברוב ענייניהם על פי רבינו, זאת לאחר ש"האיר עיניהם בתורה והעמידן בקרן אורה" (הרמב"ז באגרתו על ה'מורה'). עד ש"היו מזכירים שם הרב בכל קדיש 'בחינוך וביומיוכן ובחיי דרבנא משה בר מימון' (שם). רבינו עצמו מעיד על תפוצת המשנה תורה בתימן: "ובכל ערי תימן... כבר נתגדבו מהן אנשים בעלי מומון יברכם אלקינו ושלחו אלינו שלוחים וקנו שלשה נוסחאות מן החיבור וכתבו נוסחא בכל גבול וגבול, הוא **שהאיר עיניהן ותיקן מעשיהן'** (אגרות, שילת, תקנט).

אולם גם בתימן חל שינוי מסוים בכך, בעיקר על ידי הגאון רבי דוד משרקי, מגדולי חכמי תימן לפני כמאתיים חמישים שנה, שבספרו 'שתלי יתים', שהינו פירוש לשולחן ערוך, הוביל את המגמה להכניס את פסיקת השולחן ערוך במנהגם של בני תימן. בכך יצר את נוסח ה'שאמי' – 'צפוני', והכוונה לנוסח ולמנהג הבא מארץ ישראל שבצפון של תימן. לעומת זאת, עמד רעו וידידו של הרד"מ, הגאון רבי יחיא צאלח – המהרי"ץ, בראש השיטה הנגדית, ה'בלדי' – שפירושו 'מקומי', ששימר יותר את המנהג התימני הקדום, שהיה כאמור לאור הכרעות ופסקי רבינו הרמב"ם.

אלא שעם כל זאת יש לזכור שמיסודותיו האייתנים של השולחן ערוך הוא המשנה תורה, כפי שכותב הבית יוסף בהקדמתו: "הסכמתי בדעתי כי להיות שלשת עמודי ההוראה אשר הבית בית ישראל נשען עליהם בהוראותיהם הלא המה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל, אמרתי אל לבי שבמקום ששנים מהם מסכימים לדעת אחת נפסוקם הלכה כמותם אם לא במקצת מקומות שכל חכמי ישראל או רובם חולקין על הדעת ההוא..." יתירה מזו, הצביעו כמה אחרונים (השיד חמד במכתב לחזקיהו ו,ו, ושוריו כנה"ג אורח, תצה) על כך שבדרך כלל השולחן ערוך פוסק כדעת הרמב"ם.

כך, שאף אם לא נשאר רבינו הרמב"ם הפוסק היחיד, עדיין חיבורו 'משנה תורה' מכריע ביותר בהכרעת ההלכה לדורות. כך גם בפירוש סוגיות הש"ס, כאשר כידוע דבריו משמשים כר נחב ופורה לעיון ולהעמקה בהיכלי הישיבות ובתי המדרשות.

דער הייליגער רמב"ם

גליון תיעוד-מחקרי המתחקה אחר חייו ומשנתו של הרמב"ם עם פתיחת לימוד המהוזר הארבעים של "הרמב"ם היומיו"

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

אדום וזהב, ציור מאת אברהם בן יצחק

יח המבשר • גליון מיוחד במשנתו של הרמב"ם • יום המישיי שבעה עשר בתמוז תש"פ

קטע ממשנה תורה בכתב ידו של רבינו, התגלה ב'גניזה הקהירית'.

ווקנו שלשה נוסחאות מן החיבור וכתבו נו" סחא בכל גבול וגבול". ספר שופטים ממשנה תורה בכת"י תימני עתיק.

יח המבשר • גליון מיוחד במשנתו של הרמב"ם • יום המישיי שבעה עשר בתמוז תש"פ

מנחם מענדיל רוזנבוים

עזמק המושג ועזמק המשיג

בעקבות הראשונים כמלאכים ברי־הפֿלוגתא עַל ה"משנה תורה" סמוך לַהופעתו

וצפנָה

וְהַשִּׁיגוֹךְ - אֵלֶּי הֵן הַשְׁגוֹת אֲמֹר אַבְרָהָם---

המרכזי והידוע, הוא כמובן החיבור 'השגות הראב"ד' שנקבע לימים בתוך ה'משנה תורה' עצמו לצד דברי רבנו. הראב"ד, הוא ניהו רבנו אברהם בן דוד מפושיקויירא, המכונה 'הראב"ד השלישי', קיבל את ספרו של רבנו, הפך בה והפך בה לחקור מטמוניותיה ווללבן דקדוקיה, ונתקיים בו וברבנו

"...לא 'הציל' את הרמב"ם מהשגותיו של הראב"ד, אלא אחרי הניתוח הדק של העניין הנידון מתברר כמו מאליו, שהרמב"ם לדרכו מוכרח לכתוב כמו שכתב, והראב"ד לדרכו צריך להשיג כמו שהשיג..."

הרמב"ם מאמר חז"ל "נעשים אויבים זה את זה ואינם זוים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה ש נאמר 'את והב בסופה' אל תקרי בסופה אלא בסופה".

פעמים לרוב, במיע הוא בקולמוסו את הסכמתו לדברי רבנו ואת הכרתו בעבודה הכבירה שעשה בספרו. "יפה אמר", **"כברא יפה היא"**, "הוא יפה בעיניי", וכיוצא בזה. מאידך, כל שנחלק עליו, העלה על הכתב את שיטתו בבהירות ובנחוצות, עד שבאחת הפעמים (פ"ו מהלכות כלאים ה"ב) כותב הוא: "**וחיי ראשי, לולי מלאכה גדולה עשה וכו' הייתי מאסף עליו אסיפת עם וזקיניו וחכמיו, כי שינה עלינו הלשונות**". קולעת במיוחד הגדרתו של הגר"ש וויזן זצ"ל בספרו "אישים ושיטות" בתארו את חידושו של הגר"ח הלוי מבריסק: **"לא 'הציל' את הרמב"ם מהשגותיו של הראב"ד, אלא אחרי הניתוח הדק של העניין הנידון מתברר כמו מאליו, שהרמב"ם לדרכו מוכרח לכתוב כמו שכתב, והראב"ד לדרכו צריך להשיג כמו שהשיג"**--- הראב"ד עצמו נימק את השגותיו הנרחבות במילים בהירות. הרמב"ם פורש בהקדמתו את מטרתו בחיבורו הגדול, "לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחילה ואחר כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבפה פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם". והראב"ד על-אתר מעיר וטוען: **"סבר לתקן ולא תיקן, כי הוא עזב דרך כל המחברים אשר היו לפניו, כי הם הביאו ראייה לדבריהם וכתבו הדברים בשם אומרים"**.

ומה באשר לכל מאות ואלפי ההלכות שלא נמצאה התייחסות מהראב"ד עליהם?
ה"שדי חמד" כותב בכללי הפוסקים (סימן ו, כללי הראב"ד ס"א), **"שכל מוסכם הוא, כי במקום הרמב"ם, הרי ישנו להרמב"ם סביארא ליה כוונתה"**, אך בספרי גדולי הדורות האחרונים יש חולקים על כלל זה, בהסתמכם על מקבילות מדברי הראב"ד בשאר ספריו.
מפושקיירא ועד מצרים
האם הגיעו השגותיו של הראב"ד לידי רבנו עצמו? התשובות חלוקות בדבר. התשב"ץ מצוין בתשובותיו (תשובה עב) ששמעו כי הרמב"ם אמר אודות השגות הראב"ד **"מימי לא נצחתי אלא בעל חכמה אחת"** (-ולפי גירסא אחרת: "בעל מלאכה אחת"). כלומר, הרמב"ם מצטדק כי הוא עצמו היה עסוק בטרדות נוספות כעסקי הרפואה כנודע, ורק הראב"ד שהיה שקוע כל כולו אך ורק בחכמת התורה - הוא אשר ניצחו. אך התשב"ץ עצמו כבר מסתייג מכך וכותב: **"כך שמעתי, אבל לא ראיתי כן בשום מקום"**. אמנם, יש שהצביעו על אחד ממכתבי הרמב"ם לרבנו יהונתן מלוגיל (ראה להלן בפרוטרוט) שם כתב **"וכבר השבתי היום תשובה על כל שאלה ושאלה משאלות הרב ז"ל"**, מה שמסתמן כהתייחסות בגוף שלישי לרב מסוים, והיו ששיערו כי מדובר בראב"ד, אך כבר הוכיחו כי בכתב-יד קדום של האגירת שנמצאה בגניזה הקהירית מופיע **"כל שאלה ושאלה משאלותי"**, ומתברר כי הנוסח 'שאלות הרב ז"ל' אינו אלא מעשה ידי סופר שהעתיק בשיבוש (ראה במבוא לאגירת, ב'אגרות הרמב"ם' מהדורת שילת).

מה שברור, שהרמב"ם שמע את שמעו של הראב"ד והעריצו כרום גדולתו. באגירתו מכנהו **"הרב הגדול אשר בפושיקויש"**, וכן במכתבו לר"ש אבן תבון (שתרגם את ה'מורה נבוכים' ללה'ק) מזכיר את **"רבי מאייל תלמיד הרב רבי אברהם בן הרב רבי דוד זצ"ל הרב הגדול שבפושיקויש"**.

(יצוין, כי התשב"ץ בתשובתו שם אף כותב שמצא תשובה להראב"ד שכותב אודות הרמב"ם: **"הוא נער ואנחנו ישישים"**. לפי מקורות שונים בספרי דברי הימים, נולד הראב"ד בשנת ד"א תתפ"ה ונמצא שהיה מבוגר בכ-10 שנים מהרמב"ם שנולד בתתצ"ה. אך במבוא לספר האשכול' להרצ"ב אייערבאך מצדד כי גילו של הראב"ד עלת בכ-20 שנה על פני הרמב"ם).

אגב אורחא יש לציין, כי יש ששיערו שהראב"ד עצמו לא נתכוון כל עיקר שיוכתרו הערותיו בשם 'השגות הראב"ד'. באחדים מהערותיו מתנסח הוא 'הגהתי', בעוד לא נמצא לו כלל התבטאות בשרש 'השגה'. ואכן המאירי מכנה את הראב"ד **"גדול המגיחים"**.

המפה ממצרים עד לספרד

יִמֶּה

פְּיָרְחָ יִבּוֹן עוֹלָם

אם מיקדנו מבט עד עתה אל הערות שלכאורה לא באו - עכ"פ בשלמותן - לידי הרמב"ם, הרי שמאותה יבשת אף עלתה הדיינות ארוכה ומפורטת בדברי ה'משנה תורה' שהתנהלה מול רבנו המחבר עצמו, כאשר הדיון משתרע מצרפת ועד ספרד שבמערב.

היו אלו חכמי לוגיל (-ירח בלע"ז), העיר הגדולה לאלקים באותם ימים, מבצר של תורה ותופשי ישיבה, שהפכו בדברי רבנו אילך ואילך וליבנוהו אחת לאחת, וכל הקושיות שנערמו על שולחנם שיגרו אל רבנו.

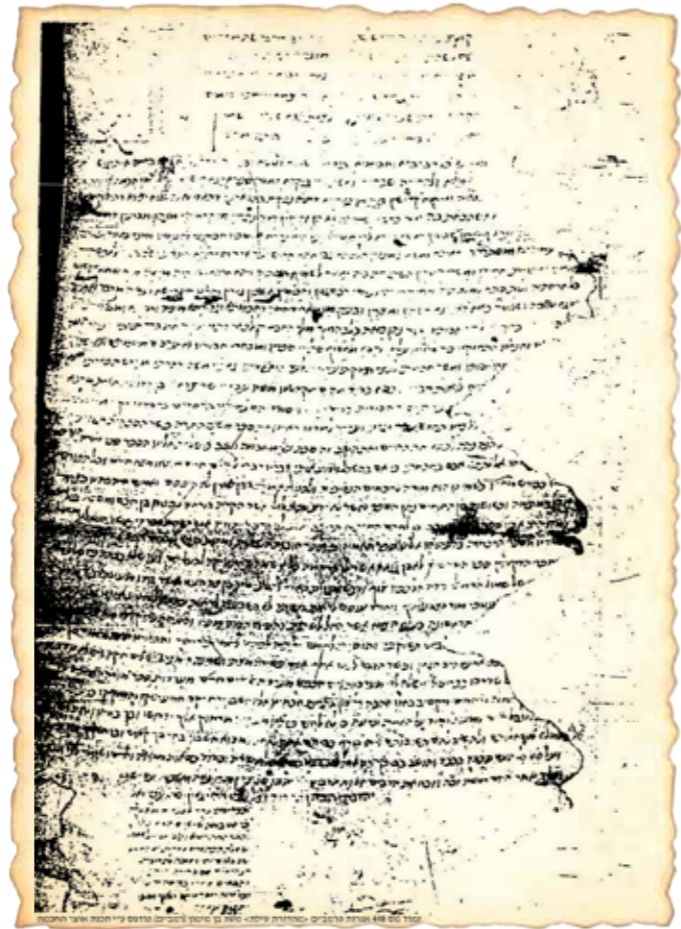
כה כותב **רבנו אברהם בן הרמב"ם**:

"אלו החיבורים של אבא מאיר זצ"ל, החיבור הגדול שחיבר

בלשון הקודש וקראו 'משנה תורה' והחיבור שחיבר בלשון ישמעאל וקראו 'מורה הנבוכים', הגיעו ליד החכמים הגדולים הנכבדים האדירים מרביצי תורה בעלי חכמה ובינה חכמי לוגיל בימי אבא מאיר זצ"ל, והגיע אליי בחייו כתביהם הנעימים ושאלותיהם הנפלאות. ומתוך דבריהם ניכר לו ז"ל שהבינו ספריו ושמוחו בהם, ושמה גם הוא שהגיעו דבריו לידע אותם. שמחה לאיש במענה פיו. וכתב להם תשובת שאלותם והשיב על דבריהם **לפדם ולפארם כראוי להם"**.

בתשובות "פאר הדור" להרמב"ם, מופיעים 24 תשובות שהשיב הרמב"ם אל רבנו יהונתן מלוגיל על השגותיהם של חכמי עירו, ואלו מצוטטים לרוב בקרב מפרשי הרמב"ם. באגירת נוספת, מאוחרת יותר, ששגרה אל 'עדת לוגיל' כלשונו, מצוין שוב הרמב"ם שבאגירתו הקודמת אל רבי יהונתן **"כבר השבנו על אותן הספקות"**.

שקלא-וטריא ערנית זו עוד הסעירה ארוכות את חכמי לוגיל הנודעים לתהילה רבות בשנים, כאשר מצודת המשא-ומתן נפרש מספרד שבקצה היבשת האירופית עד לפרובינציא העתיקה בצרפת. בשנת תתק"ס פנה הימ"ח (-רבנו מאיר הלוי אבולעפיה), מגדולי חכמי ספרד שעמד בראשות הישיבה הגדולה בטולדו, אל חכמי העיר, להצטרף להתנגדותו אל כתבי הרמב"ם בשל טענה על דבריו בהלכות תשובה. רבי אהרן בן רבי משולם, תלמידו של רבנו יהונתן הכהן מלוגיל, השיב לרמ"ה על קושיותיו וגונן בעוז על הרמב"ם בדברים נמרצים על שגב גדלותו, והרמ"ה מצדו השיב שוב באגירת כדרכה של תורה והפעם אף צירף

מכתבו של רבנו יהונתן הכהן בשם חכמי לוגיל אל הרמב"ם. ככל הנראה, מדובר בעצם כתב היד המקורי. ניתן להבחין בתחתית הדף בחתימתו של רבנו יהונתן, באותיות מרובעות. נמצא כיום בספריית אוקספורד.

הרמב"ם והראב"ד:

בין תורת הנגלה לַתּוֹרַת הַנִּסְתָּר?

בין שיטי השגותיו של הראב"ד, ניתן למצוא גילויים מופלגים מכבשונו של עולם. **"כבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשו מכמה שנים"** (פ"ח מהלכות לולב ה"ה); **"כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו"** (פ"ו מהלכות בית הבחירה ה"ד); **"ברוך ה' אשר גילה סודו ליראיו"** (פ"ו מהלכות מטמאי משכב ומושב ה"ז).

וכבר כותב תלמיד הרשב"א ה"מגדול עז" (פ"ו מהלכות תשובה ה"ה): **"וידעתי כי רבנו הראב"ד ז"ל מקובל בנסתרות, ומימינו אנו שותים"**. ואכן, הריקאנט"י בסוף פרשת נשא מסכם את השתלשלות מסירת החכמה מרב לתלמידו באותם ימים והוא מונה את אבי הראב"ד שאליוו נגלה אליו, **"ומסרה לבנו הראב"ד וגם לו נגלה, והוא מסרה לשני תלמידיו האחד רבי עזרא שפירש שרי השירים והאחד רבי עזריאל, ואחריהן נמשכה להרמב"א ז"ל"**.

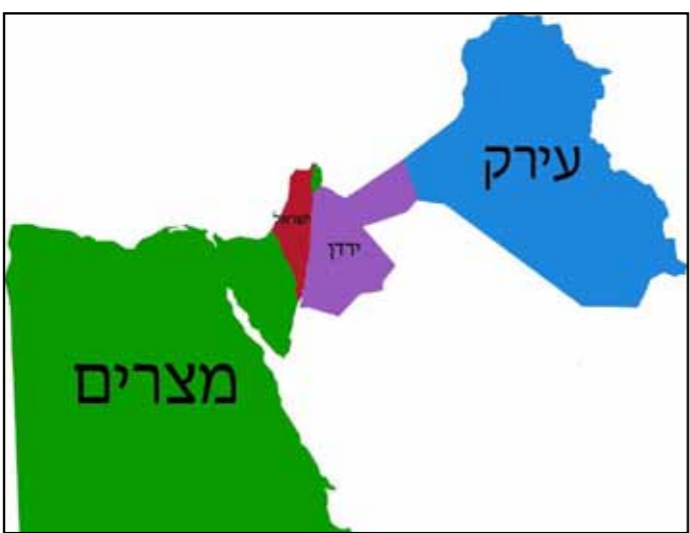
האם מכאן נבעו חילוקים שונים בין הרמב"ם להראב"ד?

הרב חיד"א אכן כותב בהקשר אחר כי: **"ספר הזהור לא נתגלה אפילו לאחרונים כמו הרשב"א והרא"ש, וקל וחומר שלא נתגלה בימי הרמב"ם"**. כך גם כותב ה"בן איש חי" במענה לשואל: **"המשכיל בינן שהרמב"ם לא היה יכול להרחיב הדברים כאשר הרחבנו, מפני שלא נגלו אליו וזהו הקדוש ודברי רבנו האריז"ל אשר קיבל מפי אליהו הנביא זכור לטוב בחכמת הקבלה וסודות התורה"**, וכן נוקט גם בן דורו הגאון בעל 'שדי חמד' בספריו. לעומתם, המו וגם ניצבו רבים מגדולי הדורות ושללו את דבריהם מכל וכל. לאחרונה נתפרסם כתב יד קודשו של הרה"ק **מקומאורנא זי"ע** בהגותיו על הש"ס הגדולים' להחיד"א, שם מדגיש "הזהור היה לכל ראשי ישיבות והגאונים וגם הרמב"ם ראה אותו". וכמראה הזה חוזר על עצמו בכל מקום שהחיד"א חוזר על משנתו שהכתבים היו טמונים במקום סתר ולא שזפתם עין. אכן, ישנן עדויות קדומות ביותר על כך שבערוב ימיו של הרמב"ם זכה להשיג את חכמת הנסתר, ויש אומרים שאף ספר הזהור עצמו הגיע אליו באחרית ימיו. ה"מגדול עז" אף כותב את הדברים הבאים מפורשות: **"לדעתי שר"מ ז"ל [-הרמב"ם] ידע בהם בסוף ימיו, שאני מעיד שראיתי בספרד ארץ מולדתנו כתוב במגילה של קלף ישן ומיושן ומעושן לשון זה 'אני משה ב"ר מימון כשירדתי לחרדי המרכבה בינותי בעניין הקץ', וקרוכים היו דבריו לדברי המקובלים האמיתיים שרמו רבנו הגדול הרמב"ן ז"ל בתחילת פירושו לתורה. גם ראיתי תשובה אחרת ממנו והיה ז"ל מגיד בה שהתחיל לפרש אגדות על דרך נסתר"**.

צאצאי הגאונים וממשיכי דרכם.

המגיה הכולט באותו דור, היה רב שמואל בן רב עלי הלוי המכונה גם 'אבן אסתר'. הוא עמד בראשות ישיבת 'גאון יעקב' בבגדאד, כאשר כ-2,000 תלמידים מסתופפים בצלו בו-זמנית. שני הנוסעים הנודעים מאותה תקופה, הן רבי פתחיה מרגנשבורג והן רבי בנימין מטודלה, מתארים ביומניהם את ישיבתו והנהגתו מתוך התפעמות מיוחדת. ריש מתיבתא זה נטל אף הוא את קולמוסו והעלה סברות חולקות על חיבורו הגדול של הרמב"ם, כאשר כאן כבר מדובר בהתכתבות ישירה עם רבנו הנשר הגדול עצמו באגירות שנשלחו הלוך ושוב, נתון הנזקף ככל הנראה לזכות השיירות המצויות בין ארצות מצרים ובבל בשל הקירבה היחסית ביניהן גיאוגרפית ומנטאלית.

2 ההתכתבויות שהתפרסמו הם בענייני הליכה בנהרות בשבת, ובענייני הגמול והעונש בעולם הבא ותחיית המתים. הראשונה, הנחשפה בתגלית ההיסטורית ככיתת-התהודה במטמוני הגניזה הקהירית, וקיימת כיום בעצם כתב יד קודשו של הרמב"ם. התשובה ממוענת אל רבי אברהם הכהן בבגדאד, והוא זה שהעבירה אל ראש הישיבה רב שמואל בר עלי.

המפה ממצרים עד לעירק (בבל)

את צדדי הוויכוח אל רבנו שמשון משאנץ בכדי שיכריע ביניהם. הר"ש אכן צידד בשיטת הרמ"ה, אך נמנע מלטעון נגד הרמב"ם. על פי הנאמר בהקדמה ל"ספר הבתיב", אף חיבר רבנו יהונתן חיבור מיוחד בכדי להצדיק את הרמב"ם (יש מצביעים על עקבות בספרי הראשונים לחיבור זה, ראה 'ספר הבתיב' במהדורת בלוי ומהדורת הרשלה).

עדויות שונות שרדו על התכתבויות אלו ושכמותם. הרא"ש מביא במסכת סוכה (פ"ג ס"ד) על שאלה מפרובנס ששוגרה לרמב"ם אודות דבריו בספרו. מעניין במיוחד לציין שבגניזה הקהירית (הכת"י מאלכסנדריה שמוענה אל 'פקיד הסוחרים' בפוסטאט - עיר מגורי רבנו במצרים, ובה ידיעה על שליח שהגיע באוניה "עמו שאלות מארץ רחוקה לרבנו משה ירום הודו, יבקשו ממנו התשובות עליה, וכבר שחרתי שליח אשר עמו אלה הכתבים ואני מבקש מכבודו סיוע במסירתם".

וצפנָה

"מבבֿל תצא תורה"

ההד שהדהד מפוסטאט שבמצרים צפונה-מערבה, אל עבר ארצות אירופה על קהילותיה המפוארות בצרפת ובאשכנז, נתקיים בו 'ופרצת' גם קדמה-צפונה, אל המעוז התורני הענק שעוד פעל באותם ימים על אדמת בבל, בישיבות העתיקות שהשתלשלו מראשית ימי האמוראים וטופחו ברמה תחת ניצוחם של

דַּעַר הַיִּירֵלִיגֶער רַמב"ם

גליון תיעוד-מחקרי

המתחקה אחר חייו

ומשנתו של הרמב"ם

עם פתיחת לימוד

המהוזר הארבעיים

של "הרמב"ם היוימ"

החולָקים

עַל דַּרְכוֹ

שֶׁל הַרְמַב"ם

ב הַמַּשְׁכָּר • גִּלְיוֹן מִיּוֹחַד בַּמִּשְׁנַתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם • יוֹם חֲמִישִׁי שֶׁבַעַה עֶשֶׂר בַּתְּמוּז תש"פ • הַמַּשְׁכָּר כּא

ר. חסידא

יהדותונים עליון

סקירה תמציתית על גדולי וראשוני מפרשי ה"משנה תורה"

אם על אמתה של בתיה בת פרעה אמרו שנשתרבה אמות הרבה, הרי שה'יד החוקה' של רבנו הרמב"ם נשתרבה מיליון-

מיליון הרבה, התארכה לכדי מרחקים חוצי תחומים וגבולות

והסתעפה לאצבעות וקשרי-אצבעות עד אין מספר.

כבר לפני קרוב ל-300 שנה, יצא לאור עולם ספר מיוחד,

"לב שלם" שמו, שכל- כולו ליקוט כביר של ראשונים ואחרונים

הדנים בדברי הרמב"ם וצוללים לעמקי סברותיו, כאשר המחבר

רבי שלמה שלם זצ"ל מציין בראש ספרו כי קיבץ את החידושים

מתוך 300 (!) ספרי מחברים שונים שהקדישו דבריהם סביב

ה"משנה תורה" להרמב"ם. הגאון הנודע רבי שאול אב"ד

אמסטרדם, בעל ה'בני אריאל', אף מפליא בהסכמתו לתאר את

ה"ם שעשה שלמה (-המלקט רבי שלמה הנ"ל) מחזיק קנקן' ו

מלא ישו', כאשר הצופן 'קנקן' רומז עד על ערכו הגימטרי כסך

300

הספרים שקובצו לאוסף הגדול.

ואם כה בשלושים עשורים אחרנית במנהרת הזמן, כאשר

בקושי היו אופציות ללקט ספרים ממחוזות אחרים וטרם עלה

על הדעת לחקור כתבי-יד עתיקים באוספים מלכותיים או

גנוזים מחקריים, הרי שכהיום, כאשר אוצרות של דורות-על-

גבי-דורות נחשפים לציבור, אין קץ ואין ערוך ליבול הבלתי-

נגמר של ספרים ומתברים הדנים במטמוניותיו של הרמב"ם

ומשתעשעים בתורתו.

דיינו אם נעלעל ב"ספר המפתח" המופלא שהגה רבי שבתי

פרנקל ז"ל במהדורתו הכבירה, או ביצירה החדשה-יחסית

"מפרשי יד החוקה" מבית עוז והדר, ונתוודע למים שאין להם

סוף, תילים ותילי-תילים של חידושים וסברות התלויים בכל

תג וקוץ של הרמב"ם, ומעניקים אשנב קט לעוצם יצירתו של

הנשר הגדול.

לסקור את כולו - זו משימה בלתי אפשרית. נפנה נא לפחות

מבט קצרצר וחפזו אל גדולי וראשוני מפרשי הרמב"ם, אלו

שביאוריהם הותנתו כספרי-יסוד בתורת הרמב"ם ובאו

בדפוס בצמדות לדבריו.

ה"מגיד משנה"

המפרש הקדום ביותר שחיבר פירוש סדיר וממוקד לביאור

הרמב"ם, הוא מכוון ה"מגיד משנה", או כנינויו הנערץ בפי

הדורות הבאים: "הרב המגיד".

על 6 מתוך ד"ד חלקי ה'יד החוקה', זכינו לביאורו הרציף,

בו מראה אחת לאחת את מקורותיו של הרמב"ם בחיבורו,

וספרו זה זכה להיות נצמד אל ה'משנה תורה' ולהיכלל עמו

בכל המהדורות, מאז הופעתו הראשונה בדפוס בקושטא בשנת

רס"ט.

לפי דברי מהר"ם אלשקר בתשובותיו, חיבר פירוש על

כל ספר משנה תורה וזה אבד ברובו. אולם מהקדמתו משמע

שהתחיל לפרש רק מן הספר השלישי (-זמנים), ולא ביאר את

שני הספרים הראשונים 'מדע' ו'ראהב'.

מי הוא 'הרב המגיד'?

ובכן, ידיעות מעטות מאד נשתמרו בכתובים על דמותו

הגדולה של המחבר, רבנו ווידאל די טולואו.

מה שכן ידוע הוא כי היה מגדולי החכמים בספרד בתחילת

המאה השנייה לאלף השישי, בן העיר טולואו שבמדינת

קטלוניה. מרן ה'בית יוסף' בהקדמתו ל'כסף משנה' כותב

שרבנו ווידאל היה חברו של רבנו ניסים בן ראובן - הר"ן,

ומתשובת הריב"ש אל הר"ן רבו מוכח שנפטר עוד בחיי הר"ן.

בתשובת הרדב"ז נאמר שהיה תלמיד הרשב"א, ואילו על פי

"...המחבר רבי שלמה שלם זצ"ל מציין בראש ספרו כי קיבץ את החידושים מתוך 300 (!) ספרי מחברים שונים שהקדישו דבריהם סביב ה"משנה תורה" להרמב"ם...

דברי המקובל האלקי רבי חיים וויטאל היה תלמיד רבנו אהרן הלוי - הרא"ה. אך החיד"א חולק על שני ההסכמות הללו גם יחד. נלב"ע שנת ה'ק"ו.

מטרת פירושו, לבאר את סתומותיו ולהראות מקורותיו של הרמב"ם בגמרא ובמאמרי חז"ל, ובמקום שיש מחלוקת

להראות כיצד הכריע הרמב"ם הלכה כאחת הדעות. את

ההשגות על הרמב"ם הוא משתדל ליישב, ובייחוד הוא נושא

ונותן בהשגות הראב"ד ומשתדל להציל את הרמב"ם מטענות

משיגו, אם כי אינו נדחק לעשות זאת תמיד. יש והוא מראה

פנים לשתי הדעות גם יחד, ומשאיר את העניין בצריך עיון.

יש גם שמצא כי יסוד ההשגה נעוץ בגרסא מוטעית שנודמנה

לו לראב"ד, אבל יש גם שהוא מצדיק את הראב"ד ואף חולק

בפירושו על הרמב"ם.

תשומת לב מרובה הוא מקדיש לסדר ההלכות בספרו

של הרמב"ם. הוא מראה שהרבה יש ללמוד מסדר הדברים.

בהקדמתו הוא אומר: "כאשר עלה במחשבת רבנו לחלק

משפטי התורה וחוקיה ומצוותיה וכל ענייניה בכלל ופרט

לספרים ולהלכות, לא ראה לעשות החילוק הזה בלא סדר ישר,

כי מן הראוי לכל אדם לסדר מאמריו בקדימה ואחרו כפי מה

שיראה בעיניו, ואף גם זאת בחיותו מדבר במבחר המאמרים

וזה דרכי וחשירים". והוא הולך ומבאר את סדרו של הרמב"ם

בספרו למה נקבעה כל הלכה והלכה אחרי זו שקדמה לה.

הרדב"ז בתשובותיו מדגיש אף הוא את הייחודיות של

ה'מגיד משנה' בחידור סדרו של הרמב"ם, ומתנסח במליצה

מתורתו: "שהיה אדם גדול ובקי, רובו יחפזו לבוא חדריו, כי

מקדש מלך ובית ממלכה סתריו, וערב לו לדעת סידור רבנו

במאמיו".

את רוב העצות חכמי הדורות למפעלו הגדול, נלמד מפסקא

אחת בחידושי מהר"י קורקוס בחיבורו, בו הוא מתמרמר מאוד

על גדול אחד שהתבטא על ה'מגיד משנה' כאילו אשתמיטתיה

ממנו דבר אחד, כותב: "מי לנו גדול מבנת דברי הרמב"ם כמו

הרב במגיד משנה, ומי לנו בקי בחיבורו כמאהו, נדחית לפרש

ולדקדק בו, ואין נאמר דאשתמיטתיה".

ה"לחם משנה"

ה"לחם משנה" הבא בצמידות ל'משנה תורה' כמעט בכל

המהדורות זה מאות בשנים, הוא פרי עשותותיו של הגאון רבי

אברהם ב"ר משה די בוטון, מגדולי חכמי ורבני טורקיה.

גם אודותיו לא ידוע רבות. לידתו בלבנוניק בשנת ה'ש"ה, ושם

נפטר במגפה הגדולה בשנת ה'שמ"ח. ככל הידוע, קנה משנתו

אצל המהרשד"ם - רבי שמואל די מדינה, יחד עם רעו הטוב רבי

מורכי קלעי. בשנותיו הקצרות הספיק לחבר את חיבורו העצום

אשר תקע יתדות לדורות עולם, ובזכותו יצא טבעו בעולם לשם

ולתהילה.

את חיבורו תכנן בהיקף נרחב בהרבה. אך הנה כשעמד

בכתובת הלכות תפילה, הגיע לידו הספר החדש 'כסף משנה'

ממרן ה'בית יוסף' שקדמו בסגנון הספר, ובו כמה חידושים דומים

לשלו. משונח בואת, כתב לאמר: "היום ה' בארד שנת ה'של"ה,

הגיע לידי פירוש הרב הגדול מור"קוב' (-מורנו רבי יוסף קארו),

ומכאן והלאה לא אכתוב אלא הדבר המחורש אשר לי".

ה"כסף משנה"

על מחברו של ה'כסף משנה', למותר להכביר במילין.

הן תבל ומלואה רעשה לשמע שמעו של מרן רבנו יוסף קארו

שהגחיל את ההלכה בפסוקה לדורות בשולחנו הערוך, ולצד

זאת זיכה את ישראל בספרי יסוד נוספים, בהם ה'כסף משנה'

על כל הרמב"ם וד'בית יוסף' על כל ארבעת הסורים.

בתצלום המוצג כאן, ניתן להתרשם מהמהדורה הראשונה

של ה'כסף משנה' שעוד נדפסה בחיים חיותו של המחבר, כפי

המופיע בדף השער בברכת החיים: "עם כסף משנה לגאון

המופלא כמנהר" יוסף קארו נר"ו" - כלומר יסריה ר'חמנא

ו'פרקיה, כפי שהיה נוהג לציין לצד שמות החיים.

בשורת המשנה גם נכתב ש"כל הוגה עם רוב העיון

והשקידה בהענק הבא מצפת תובב"א".

מרן ה'בית יוסף', מינה את הגאון רבי משה פרוינצאלו,

המהדורה הראשונה של ה"מגיד משנה", קושטא רס"ט

המהדורה הראשונה של ה'כסף משנה', שעוד נדפסה בחיים

חיותו של המחבר. בדף השער נכתב: "עם כסף משנה לגאון

המופלא כמנהר" יוסף קארו נר"ו"

המהדורה הראשונה של ה'כסף משנה', יוסף. ה'כסף משנה'

בצמדות לדברי הרמב"ם

דער הייליגער רמב"ם

גליון תיעוד-מחקרי

המתחקה אחר חייו ומשנתו של הרמב"ם

עם פתיחת לימוד

המהזור הארבעיים

של "הרמב"ם היומיו"

המפרשים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

המפרשים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

המפרשים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

המפרשים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

דמותם של מפרשי הרמב"ם הגדולים

שמעון טיקוצקי

משה רביא מדימנא

"כ"ק מרן מהר"א מבעלזא זי"ע הקפיד שלא יעבור עליו יום אחד בלי לימוד כמה הלכות ברמב"ם | גדולי ומאורי החסידות בכל הדורות מעריצים ומקדישים את הלימוד בספר יד החזקה' להרמב"ם

דמות קודשו של הרמב"ם כאחד השרפים, סיפרו והדגישו את יראתו המופלגת ושגב קדושתו.

וכך כותב הגה"ק בעל התניא זי"ע במכתב: **"מי לנו גדול**

ממשה בדורו ה"ה הרמב"ם ז"ל אשר בארצו בספרד גדל בשם טוב הלוח וגדול מאד, עד שבחייו היו אומרים בנוסח הקדיש בחייוכן וביומיכון ובחיי מרנא ורבנא משה ובחי דכל בית ישראל כו' **מפני שראו כבודו וקדושתו וחסידותו**".

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

"...על חשיבות העיון ולימוד בספרי הרמב"ם שמעתי מפי הרה"ח ר' יצחק לאנדוי שליט"א שכ"ק מרן מוהר"ר אהרן זצוק"ל מבעלזא הקפיד שלא יעבור עליו יום אחד בלי לימוד כמה הלכות ברמב"ם

והיה לימוד זה אצלו חוק ולא יעבור ..."

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

לאורך כל הסעודה שוחח הרבי מסוכטשוב על גדולת הצדיקים, הרבי ר' אלימלך זי"ע וחמיו השרף הקדוש מקוצק זי"ע. בשלב מסוים אור האורח עוז ושאל לפי תומו האם הרבי מקאצק היה ג"כ גדול בתורה הנגלית כמו שהי בחלק הנסתר? "רצונך לדעת כמה גדול היה בנגלה?" השיב לו ה'אבני נזר' ברגש ובהתלהבות עצומה, "אספר לך מה שהיה בהיותי יושב על שולחן חותני, בקוצק.

"באחד הימים הגעתי לפסק אחד ברמב"ם שלא התיישב לי עם דברי הגמרא המפורשים, במשך כמה שבועות ניסיתי לעמוד על דעת הרמב"ם, כדי שלא ייסתרו מגמרא מפורשת, עד שלאחר כמה שבועות האיר ה' את עיניי והבנתי שלהרמב"ם היה פירוש אחר בפשט הגמרא ההיא, לא כפרש"י ושאר הראשונים, ולפי מהלך זה התיישבו דברים הרמב"ם על אופנם והיו ברורים ומובנים היטב.

"לאחר שזכיתי להבין את דברי הרמב"ם נכנסתי ברוב שמחה אל מו"ח השרף מקוצק והצעתי לפניו את חידושי ליישב דעת הרמב"ם, כשסיימתי דבריי הוא לא השיבני מאומה אלא ציווה עליי שאלך לבית המדרש ואחזור על הדברים לפני איזה למדן

כך למדו רמב"ם ב'קוצק'. אהל הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע

כ"ק מרנן האדמו"רים מגור ה'לב שמחה' וה'פני מנחם' זי"ע במעמד סיום הרמב"ם

המַנְשֵׁךְ • גליוֹן מיוחד במשנתו שֶׁל הרמב"ם • יום חמישי שבעה עשר בתמוז תש"פ

הר בשן - עַל הרמב"ם

את ספרו 'הר בשן', על הלכות זרעים, חיבר כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זי"ע על פי סדר הרמב"ם, ספר בו הגה כל ימיו בצימאון שאין כמותו.

סיפר יהודי תושב ארה"ב שלפני שנים רבות ביקש להיכנס אל הרבי ביום הפורים, אך הרבנית דחתה אותו ואמרה לו שכעת הרבי נח, אותו יהודי החליט להמתין ויירד לבית המדרש שמתחת לבית הרבי, כשנכנס שמע קול לימוד מתוך אשר בוקע ועולה מתוך עזרת הנשים, כשנכנס התפלא לראות את הרבי אשר אמור לנוח כעת יושב ולומד רמב"ם מתוך תענוג עילאי.

ולימים, כששמע הרבי על הרמב"ם החדש בהוצאת 'שבתי פרנקל' על סדר זרעים, ביקש הרבי שיביאו לו את הרמב"ם החדש עוד בטרם הגיע לחנויות, ומיד כשקיבל הרבי לידו את הרמב"ם התיישב הרבי שעות על גבי שעות ברציפות, כשהוא בודק בכמיהה עצומה את החידושים וההגהות שברמב"ם החדש.

וסיפר יהודי שלפני שנים רבות הזדמן לו לטוס יחד עם הרבי זי"ע ללונדון, והעיד כי באותה טיסה ישב הרבי עם רמב"ם 'עבודה' ולמד בו בשקיעות עצומה, כשאינו מסיר ממנו את עיניו מתחתל הנסיעה ממש ועד סופה.

ספר 'מהרי"ד' על הרמב"ם. כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע (מתוך הקונטרס 'מראות הקודש')

הרה"ח ר' יצחק לאנדוי שליט"א שכ"ק מרן מוהר"ר אהרן זצוק"ל מבעלזא הקפיד שלא יעבור עליו יום אחד בלי לימוד כמה הלכות ברמב"ם והיה לימוד זה אצלו חוק ולא יעבור ומכבוד זקני הרה"ח (ר') חיים נטע הני"ל שמעתי שכ"ק מוהר"א זי"ע נתן תשובה לאחד שנכשל בעביירה ר"ל ללמוד בכל יום שתי הלכות מספר יד החזקה להרמב"ם".

סיפורו שֶׁל ה'אוהב ישראל'

ועוד סיפור נפלא מסופר:

כשהתחיל כ"ק מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע להנהיג את ערותו, נתפרסם שמו עד למאור רובו אליו האנשים מכל קצווי הארץ, והפריע לו הדבר מאוד על שמתבטל מתורתו, גמר בדעתו לנסוע למעוזיבו' לשבות שבתו ולשפוך שיחו לפני בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע, וכך עשה, נסע ונתקבל אצלו בכבוד גדול.

באותה שבת, בסעודה הבוקר, פתח ה'אוהב ישראל' ואמר: "בעת אשר הייתי עדיין רב בעיר קאלבטוב בא אלי איש אחד ושפך לפני שיחו וזעקת לבו, כששמעתי צרותיו נכמרו רחמי עליו ובירכתיו שיוישע ממצוקתו, השת"ת 'העונה לעמו בעת שוועם אליו' ריחם עליו והושיעו מצרתו, אותו יהודי חשב שמאתי באה לו ישועתו, בכוח ברכתי, וחיש מהר נתפרסם בכל הגליל שאני פועל ישועות והחלו באים הרבה אנשים שאתפלל בעדם.

"הדבר גזל ממני הרבה זמן והצר לי מאוד, שפכתי שיחי לפני ריבון העולמים שאדע הדרך הנכונה אשר אלך בה, האם להימנע מליקבל האנשים גמרתי בדעתי שבוודאי אמצא באחד מן הספרים שאוציא מהארון תשובה לשאלתי, ונודמנה לידי 'אגרת הרמב"ם', ומצאתי שהרמב"ם משיב לאחד שביקש ממנו לבוא ללמוד אצלו, ומשיבו הרמב"ם שלא יבוא מחמת טרדותיו הרבות לרפואת חולים המשכימים לפתחו לבקש מזור למחלתם.

"התבוננתי בדעתי למה עשה ה' ככה שיהא הרמב"ם מוקף בטרדות? הלא עינינו רואות החיבור האדיר אשר חיבר הרמב"ם 'יד החזקה' על אף טרדותיו, אם כן, שוו בנפשכם, אם היה הרמב"ם

צוהר ללומדים • טורים אישים של לומדי הרמב"ם

ספר המפתחות לכל התורה / הבה"ח יצחק טנזר הי"ו - ישיבת מיר ברכפלד

האמת לא אכחד. ניסיתי ללמוד שלושה פרקים ביום, ללא הצלחה. זה משהו שדורש המון זמן וריכוז, שאין לבחור ישיבה שאמור להשלים את סדרי הלימודים הנהוגים בישיבה, יום יום.

עברתי לפיכך למסלול הלימוד של פרק אחד ליום. עלי לציין שהעוצמות שיש בלימוד הרמב"ם הן בלתי נתפסות, היות ומדובר בחיבור שמקיף את כל התורה כולה בלי יוצא מן הכלל. מי שלומד רמב"ם, מקבל ידיעות בכל המקצועות של התורה, כי הרמב"ם נוגע בכל תחום ובכל נושא, וכל הלומדים אותו נשאבים פנימה לתוך עולמו התורני של הרמב"ם שעשה יצירת מופת לכל חדרי תורה.

ההגדרה הטובה ביותר היא: הרמב"ם הוא ספר המפתחות לכל התורה כולה, על ידו מבינים היטב כל סוגיא וכל נושא הלכתי שיש בים התלמוד, הרחב מני ים והארזך מארץ מידה.

הר בשן - על הרמב"ם. חיבורו של כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זי"ע

דער הייליגער רמב"ם

גליון תיעוד-מחקרי המתחקה אחר חייו ומשנתו של הרמב"ם

עם פתיחת לימוד

המהזור הארבעיים

של "הרמב"ם היומיו"

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

והנה כי ידוע כי הנהגתו ודרכו היו כדרכו של משה רבינו

יוסף מאיר האס

תקנת הקודש

"זה כמה שנים שמחכה הנני אולי יתעוררו לעשות כן גם בנוגע ללימוד הרמב"ם" - ביטא כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל את רצונו הטחור לקביעת לימוד הרמב"ם דבר יום ביומו

מחרוזת מרתקת מפי ספרים וסופרים על השתלשלות תקנת לימוד הרמב"ם היומי, השיעורים וזמניהם, סדרי הלימוד וסיפור הצלחת התקנה בכל תפוצות ישראל

יוסף מאיר האס

הדרן עלך כולא תלמודא

על מעמדי הסיומים המפוארים ברוב עם הדרת מלך

יחד שבטי ישראל

תקופה קצרה אחרי ייסוד תקנת הקודש של לימוד הרמב"ם על ידי כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל, דומה היה כי אין כאן אלא פרט חדש, אופן נוסף של זירוז וחזיון ללימוד התורה בכלליות. לכאורה דומה היה הדבר למעשיהם של גדולי וצדיקי הדורות האחרונים בקביעת לימוד מסודר וכולל כמו לימוד הדף היומי וכדומה, אולם למרות שמבחינה חיצונית נראה הדבר כאותו עניין עצמו, הרי אין זה אלא דמיון חיצוני בלבד, כאשר מבחינה פנימית יש כאן הרבה יותר.

לא תוספת בלבד יש ברעיון הזה, כי אם התחלה של גישה חדשה ותקופה ללימוד. ספר 'משנה תורה' להרמב"ם נערץ ונלמד בכל תפוצות ישראל קרוב לתשע מאות שנים, אלא שרק עתה התחילו ללומדו בדרך שונה ומתוך נקודת ראות שונה. נקודת ראות זו עם כל החידוש שבה, הרי היא ככל דבר המיוסד על אדני קודש, נעוצה בשורשם של דברים. ראייה זו של לימוד התורה ולימוד ספר 'משנה תורה' הוא בעצם עיקר כוונתו של הרמב"ם עצמו, אלא שבמשך הדורות לא הגיעו הדברים לידי הגשמה בפועל.

היטיב להגדיר זאת הגאון האדיר רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל ראב"ד מונטריאל בנאומו הבנוי לתלפיות באחד מסיומי לימוד הרמב"ם: "צדיק ומנהיג הדור, כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל, זיכה את כלל ישראל בלימוד תורת רבנו משה בן מימון, אשר כשם שאמרו 'טוב עין הוא יבורך' זה משה' שנהג טובת עין בדבריו התורה וזיכה בהם את כלל ישראל, כך זיכה אותנו הרבי לשבת וללמוד רמב"ם. מי שיער שאלפים ורבבות בישראל ילמדו רמב"ם מדי יום ביומו ויסיימו את הרמב"ם זה כמה פעמים?!"

והנה עדותו הנפלאה: **"בעיניי ראיתי איך התקנה התפשטה תהילה לא-ל בכל תפוצות ישראל. ולדוגמה: כשנסעתי במטוס ראיתי אברכים יושבים ולומדים רמב"ם, וכי לפני עשרות שנים מיישوه תיאר לעצמו מחזה כזה?!** על תקנת הרמב"ם יש להמליץ את דבריו ה'מחצית השקל' (ט" תפז) האומר כי בשעה שהרבה יהודים לומדים תורה, למרות שהם מפורים במקומות שונים, הרי זו תורה דרבים. ולכן חוב קדוש מוטל על כל אחד ואחד להצטרף ללימוד היומי ברמב"ם, לבלי יהיו ח' בכלל 'מעוות לא יוכל לתקון', כמאמר חז"ל במס' ברכות, זה שנמנו חבריו לדבר מצוה והוא אינו נמנה עמהם.

"תיתי לו לכ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל שזיכה אותנו בדבר נפלא זה, מסיים הגר"פ הירשפרונג את דבריו המאלפים ומזכיר גרגיר נחמד שהשמיע במעמד סיום הרמב"ם בעיר מגוריו מונטריאל, כי הרבי מליובאוויטש אינו ישן בעצמו ואינו מניח גם לאחרים לישון... וכפי שאמר עליו חותנו כ"ק מרן אדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש זצוק"ל: 'חתני, לעולם ער הוא בשעה 4 לפנות בוקר; או שטרם הלך לישון או שכבר קם משנתו'. ואכן מי כמוהו מעורר את כלל ישראל לכל ענייני התורה ומצוותיה, ו'אין שינה לפניו'.

בימת הנשיאות בסיום מחזור השלושים בלימוד הרמב"ם ביד אליהו ת"א בראשות מרנן ורבנן גדולי ישראל. נואם הגרמ"ל לנרא זצ"ל גאב"ד בני ברק.

לַהַמְשֵׁךְ • גַּלְיוֹן מִיּוֹחַד בַּמִּשְׁנָתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם • יוֹם חֲמִישִׁי שֶׁבַעַה עֶשֶׂר בַּתְּמוּזָה תש"פ • הַמְשָׁךְ לֹא

אף הוא ושמח ורוקד בשמחת נישואין של אחיו, כאילו הייתה זו שמחה שלו! ודוגמתו בידון-דידן: ההשתתפות בשמחה של אותם יהודים שלמדו וסיימו את ספר הרמב"ם".

הרבי הוסיף ופירט את חובת ההשתתפות בסיומים אלו: "בפרט שעל ידי השתתפותו נוסף עילוי בעניין ד'ברוב עם הדרת מלך'... זאת ועוד: כאשר יבוא להשתתף ב'סיום' - ייצא נשכר בכך שהשתתף בלימוד הלכה ברמב"ם, שהרי בעת ה'סיום' לומדים את ההלכה האחרונה דספר, ו'מתכיפין התחלה להשלמה' - לימוד הלכה הראשונה דספר".

הרבי הזכיר מעלה נוספת לסיומי הרמב"ם בכך שהם גורמים להתעוררות בלימוד הרמב"ם היומין: "וואים במוחש שכאשר עורכים חגיגה - באופן של פרסום בקשר ל'סיום הרמב"ם', אזי ניתוסף עוד יותר בלימוד הרמב"ם, ובכמה אופנים: (א) פרסום העניין בכל מקום ומקום - גם ליהודים שלא שמעו עדיין אודות לימוד שיעור היומי ברמב"ם, וממילא יצטרפו גם הם ללומדי הרמב"ם. (ב) גם אלו ששמעו על זה, אבל, לא התעוררו עדיין להצטרף ללומדי

הרמב"ם - הרי הרושם מחגיגת סיום הרמב"ם יעורר אותם להחליט ולהצטרף בפועל ממש ללומדי הרמב"ם. (ג) גם אלו שמשתתפים כבר בלימוד הרמב"ם - יתוסף אצלם יותר חיות והתלהבות וחביבות, וממילא גם הלימוד עצמו יהיה ביתר יגיעה והתמסרות, ברוחם וגשמתם, וגם בגופם".

כל התורה כולה מובש!

גולת הכותרת של המעמדים המרוממים המתקיימים לרגל סיום ספר הרמב"ם, היא השתתפותם המפוארת של גדולי וצדיקי הדור היושבים בשולחן המזרח ומוסיפים הוד והדר לאירוע החגיגי לכבוד גומרה של תורה, להוקיר ולהעריך את אלפי הלומדים ביום שמחתם.

הקהל בסיום מחזור השלושים בלימוד הרמב"ם ביד אליהו ת"א

צוהר ללומדים טורים אישים של לומדי הרמב"ם

תרי"ג מצוות התלויים בו / הרה"ח ר' יצחק דוד פישר שליט"א – בני ברק

הרמב"ם פותח את חיבורו בפסוק "אז לא אבוש בהביטי אל כל מצוותיך – פסוק זה מבטא בעצם את הרעיון הגלום בלימוד הרמב"ם היומי על הסדר, כי אלו הזוכים ללמוד רמב"ם וזוכים להביט אל כל התורה כולה, באשר הרמב"ם עשה אוזניים לכל מכמני התורה ועל ידי לימוד כל חיבורו וזוכים לידיעת כל התורה כולה, במלוא מובן המילה.

מסופר על הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע שבילדותו חזר ושינן את כל תרי"ג מצוות בע"פ, וכשנשאל למה דווקא פתח עם המצוות, אמר כי חייל המתגייס לצבא חייב לדעת בתחילה את כל החוקים, אחרת אינו חייל; כך גם איש יהודי, חייב לדעת דבר ראשון את תרי"ג המצוות.

זוהי בחינת 'בהביטי אל כל מצוותיך', לדעת לפני תחילת הלימוד בגמרא או בהלכה, את המצוות וטעמיהן, את המצוות והלכותיהן.

אין חיבור נוסף מלבד הרמב"ם שמכניס את הלומד בו לכל חדרי תורה, בפרט שברמב"ם נכתבו גם הלכות שאינן נוגעות למעשה בזמן הזה, ואת לימוד הלכות אלו אפשר להשיג רק בלימוד הרמב"ם, כי מלבדו אין אוכור להלכות אלו בשום מקום.

מאז יסוד התקנה ללימוד יומי של ספר הרמב"ם, אנו מוצאים הדרכות מפורטות והוראות מפורשות לגבי עריכת הסיומים בכל אתר ואתר, בדגש על שמחה גדולה המתבטאת היטב בלשונות הקודש.

בהתועדות ז' אדר תשמ"ה,

כחודש לפני הסיום הראשון על הרמב"ם כאמור, הדגיש הרבי שעניין הסיום הוא לא של חוג מסוים אלא שייך לכל אחד מישראל: "פשוט שכל הנ"ל אינו עניין של חוג מסוים וכו"ב - שהרי לימוד הרמב"ם שייך לכל אחד מישראל עד סוף כל הדורות, כשם שתורה שבכתב תורה משה רבנו, שייכת לכל אחד מישראל עד סוף כל הדורות, וכמודגש בפתגם גדולי ישראל 'משה ועד משה לא קם כמשה'".

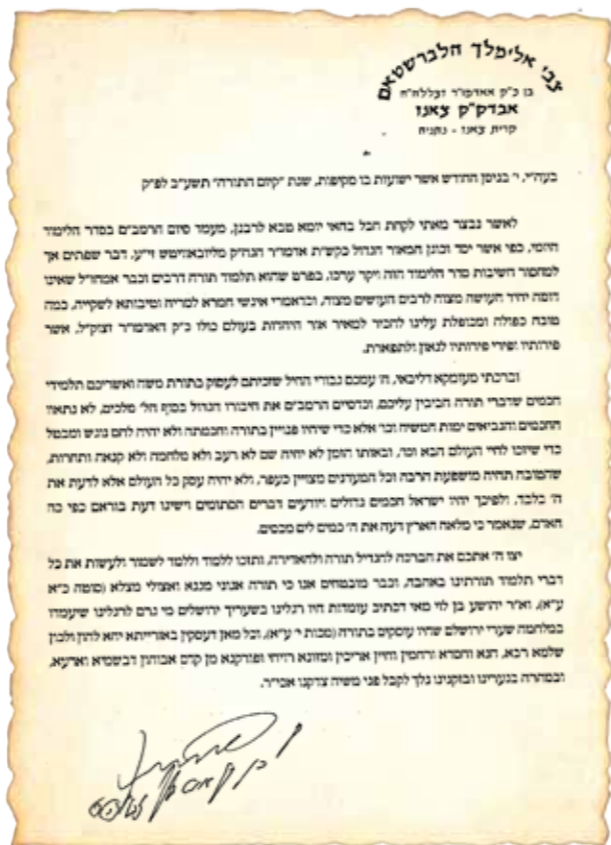
בהתועדות שהתקיימה בשב"ק פרישת בה"ב תשמ"ה שב הרבי זציון, שחובת ההשתתפות בסיומים על הרמב"ם אינה רק על אלו שלמדו את השיעור היומי אלא על כל אחד ואחד: "גם אם מאיזו סיבה שתהיה אינם לומדים ג' פרקים ליום, כי אם פרק אחד או בספר המצוות, ואפילו אם עדיין לא התחילו ללמוד רמב"ם - יכולים וצריכים גם הם להשתתף ב'סיומים' על הרמב"ם,

כי לכל לראש - ישנו עניין להשתתף בשמחתו של חברו, ועל דרך משל ההשתתפות בשמחת נישואין של אחיו, שכן, אף שהחתונה שלו הייתה לפני כמה וכמה שנים, או שעדיין קטן הוא שאין לו דעת ואינו שייך עדיין לנישואין – מכל מקום משתתף ללימוד התורה והלכות שבתורה על ידי זה שכולם יתאספו במקום אחד (כפי שיהליטו על פי דעת הרוב או דעת כולם), ושם יערכו את ה'סיום' ברוב פאר והדר, 'ברוב עם הדרת מלך'. ומובן שיש לעסוק בהכנות המתאימות – 'לכנה רבה' - מבעוד מועד ולעשות את כל העניינים בסדר מסודר, ובפרט כשמדובר באודות 'סיום' דלימוד הרמב"ם - כידוע גודל החשיבות ותפיסת מקום לעניין של 'סדר' ובמיוחד בספר היד'".

את התועדות י"א ניסן תשמ"ה ייחס הרבי לרגל סיום הרמב"ם, וכך התבטא: "בנוגע להתועדות זו אין צורך בטעמים והסברות, שכן ישנה סיבה הכי גדולה והכי חשובה 'גמרה של תורה'; ב"י"א ניסן בשנה זו סיימו רבים (עשרות, מאות ואלפים) מישראל את המחזור הראשון דלימוד 'משנה תורה' להרמב"ם בשנה אחת (ג' פרקים ליום), ולכן מתכנסים יחדיו לערוך 'סיום' על ספר הרמב"ם ולעשות 'סעודת משתה לגמרה של תורה'... הרי זו סיבה הכי גדולה שאין למעלה ממנה, להתאסף יחדיו ולערוך 'סיום' על הרמב"ם, ובאופן ד'מתכיפין התחלה להשלמה' - להתחיל מיד את הלימוד דמחזור השני".

ברוב עם הדרת מלך

באופן כללי, התייחסותו הפרטנית של כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל למעמדי הסיומים שנערכו על ספר הרמב"ם, מעוררת השתאות. בעיון מעמיק בתוכן דברות קודשו לאורך השנים

מכתב קודש למעמד הסיום מכ"ק מרן אדמו"ר מצאנו שליט"א

ללימוד התורה והלכות שבתורה על ידי זה שכולם יתאספו במקום אחד (כפי שיהליטו על פי דעת הרוב או דעת כולם), ושם יערכו את ה'סיום' ברוב פאר והדר, 'ברוב עם הדרת מלך'. ומובן שיש לעסוק בהכנות המתאימות – 'לכנה רבה' - מבעוד מועד ולעשות את כל העניינים בסדר מסודר, ובפרט כשמדובר באודות 'סיום' דלימוד הרמב"ם - כידוע גודל החשיבות ותפיסת מקום לעניין של 'סדר' ובמיוחד בספר היד'".

לומדים, ומקומות שמספר הלומדים היו פחות מעשרה - יצטרפו יחד עם מקום אחר, כך שעריכת ה'סיום' תהיה במעמד עשרה מלומדי הרמב"ם, ובאופן זה יערכו 'סיומים' במקומות רבים, אף שמספר המשתתפים בכל 'סיום' לא יהיה גדול במיוחד.

(ב) לערוך 'סיום' מרכזי בצירוף ובהשתתפות כולם יחדיו 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד', ובפרט בנוגע

הסיומים

מעמדי הסיומים

הנרגשים

גליון תיעוד-מחקרי

המתחקה אחר חיין

ומשנתו של הרמב"ם

עם פתיחת לימוד

המחזור הארבעיים

של "הרמב"ם היומיי"

וסליקא לך
כל הרמב"ם!

הדרן עלך
שו"ת

בקריאת מרנן מאורי הדור
יחד רבבות עמך בית ישראל

מצטרפים!

לסדר לימוד יומי
במשנה תורה להרמב"ם

מסיימי המחזור הקודמים כבר זכו ורכשו ידע
וקניין מקיף בכל התורה כולה,
בשלוש שנים של רוממות ועונג עילאי יומיומי.

עכשיו ההזדמנות שלך!

התחלת המחזור החדש: יום שישי י"ח תמוז תש"פ

